

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA DĚJIN UMĚNÍ

BAROKNÍ SOCHY V LIBĚŠICÍCH

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Kristýna Fendrichová

Vedoucí diplomové práce
Mgr. Martin Pavlíček, Ph.D.

Olomouc 2012

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně. K jejímu sepsání jsem využila odbornou literaturu a prameny, které jsem uvedla v seznamu.

V Obříství 14. prosince 2012

.....

Srdečně děkuji Mgr. Martinu Pavlíčkovi, Ph. D. za odborné vedení, rady a připomínky, které mi poskytl při vzniku mé bakalářské práce. Dále děkuji starostce Liběšic, paní Aleně Knobové, za poskytnutí informací o obci a zejména mé velké díky patří Mgr. Miroslavu Myšákovi za odbornou konzultaci a pomoc při interpretaci německých textů. Velmi děkuji také všem, kteří mi jakkoliv pomohli při vytváření mé bakalářské práce a hlavně za výraznou podporu mé rodiny.

Obsah:

1. Úvod	5
2. Historie Liběšic.....	6
3. Jezuité v Liběšicích.....	12
4. Dosavadní stav bádání.....	16
5. Soubor soch na návsi	18
5.1. SV. JAN MUČEDNÍK	18
5.2. ANDĚL S MEDAILONEM SE SV. ALOISEM GONZAGOU	20
5.3. SOUSOŠÍ SV. JANA NEPOMUCKÉHO MEZI ANDĚLY: TZV. SVATOJÁNSKÉ ORATORIUM	21
5.4. ANDĚL S MEDAILONEM SE SV. STANISLAVEM KOSTKOU	26
5.5. SV. PAVEL MUČEDNÍK	27
6. Soubor soch u kostela Nanebevzetí Panny Marie	28
6.1. SV. LEONARD.....	28
6.2. SV. DONÁT	30
6.3. SV. VAVŘINEC	31
6.4. ZVĚSTOVÁNÍ PANNY MARIE	32
6.5. SV. ALOIS GONZAGA.....	34
7. Soubor soch na zámecké ohradní zdi	35
7.1. SKUPINA DVOU SOUSOŠÍ PUTTI NA PILÍŘÍCH ZÁMECKÉ BRÁNY	35
7.2. SV. FRANTIŠEK XAVERSKÝ	37
7.3. SV. JAKUB VETŠÍ	39
7.4. IMMACULATA.....	40
7.5. SV. JOSEF S JEŽÍŠKEM.....	42
7.6. SV. IGNÁC Z LOYOLY	43
7.7. ORNAMENTÁLNÍ VÁZY	44
8. Závěr.....	46
9. Summary	47
10. Poznámky	48
11. Seznam pramenů a literatury.....	56
12. Seznam vyobrazení.....	58
13. Obrazová příloha.....	61

1. Úvod

Ve své bakalářské práci se budu zabývat sochařskou výzdobou na návsi v obci Liběšice. Tento unikátní barokní komplex vznikl postupně od konce 17. století do 70. let 18. století na objednávku zde působícího jezuitského řádu. Díky jejich vizionářskému konceptu vytvořili za poměrně krátkou dobu jakousi ochrannou řadu světců ve středu obce. Umístění těchto soch nebylo náhodné, jezuité chtěli upozornit na důležitost místa, v jehož blízkosti se nacházel zrenovovaný kostel Nanebevzetí Panny Marie a nově postavená rezidence řádu, podle návrhu Kiliána Ignáce Dientzenhofera.

Nejprve se budu ve své práci věnovat historii Liběšic a pokusím se detailně zaměřit na dějiny a působení Tovaryšstva Ježíšova v obci. Poté se budu zabývat dosavadním stavem bádání a sochařskými pracemi. Seznam sochařských děl rozčlením, dle jejich umístění na prostranství návsi a následně každou z nich podrobně popíši v podkapitolách. Postupně přistoupím u každého díla k rozboru ikonografického a stylového popisu a uvedu detaily z restaurátorských zpráv. Ve své práci se ale nesnažím určit autorství děl, které by bylo velmi náročné kvůli odlišnému období vzniku soch a jejich provedení. Za cíl si kladu zpracovat ucelenou a přehlednou práci, ve které shrnu všechny dosavadní poznatky o těchto barokních dílech.

2. Historie Liběšic

Obec Liběšice se nachází 13 km východně od Litoměřic a 3 km od Úštěka. První historický písemný pramen pochází z roku 1239, kdy Václav II. věnoval ves „Zoubesici“ Kladrubskému klášteru. Roku 1282 je jmenován světským držitelem jakýsi Protivec, o němž se nic podrobnějšího neví.

Na počátku 14. století byly Liběšice v majetku mocnějšího pána a to Alberta z Frýdlantu u České Lípy, který byl poprvé zmíněn v souvislosti s obcí v roce 1314 jako Albert z Liběšic. Měl šest synů, kteří spravovali obec od roku 1323 společně. Ti se poté kolem poloviny 14. století rozdělili na dvě větve a to na Škopky z Dubé a pány z Liběšic. Předkem pánů z Liběšic byl Beneš starší, který je na panství připomínán od roku 1351. Za jeho působení, na počátku 15. století je zde poprvé uvedeno nejstarší liběšické opevněné středověké sídlo.¹ Beneš starší umírá brzy po roce 1405 a svoji část majetku odkazuje čtyřem svým synům a druhý díl panství patřil některému z Benešových bratrů, který zde není jmenován. Větší část panství po Benešovi starším patřila jeho nejmladšímu synovi Benešovi mladšímu, zvanému Silný. Ten ale již zemřel roku 1407 a zanechal po sobě dva nezletilé syny Alberta a Jindřicha, kteří byli v poručnictví Herborta z Kolovrat. Ten v roce 1418 přenechává poručnictví Janu z Ročova, jehož syn se v Liběšicích objevuje roku 1423.²

V období husitských válek získal část Liběšic Zikmund z Vartembergu, jehož rod poté měl panství v držení do roku 1560. Majitelem větší části byl už roku 1457 Jindřich Berka z Dubé, jenž byl posledním z významného rodu Rohovců. Po něm tuto část liběšického panství získává Jindřich z Rabštejna, který jej neznámo kdy prodává pánům z Gutštejna.³

V roce 1520 dochází opět k prodeji majetku a ten se dostává do rukou Karla Dubanského z Duban. Ten začal postupně budovat v této části země obrovské panství a tak k Liběšicím připojil okolní Býčkovice a bohatou Roudnici. Za jeho působení na panství došlo k přestavbě patrně už zchátralé gotické tvrze na nový, renesanční zámek, jenž podle farní kroniky stával severně od nynějšího zámku. Zámek měl podobu o čtyřech křídlech, které měly v rozích věže a uprostřed se nacházelo nádvoří. Hovoří se také o krásném kamenném vstupním portálu a je pravděpodobné, že se na zámku nacházela i kaple. Do této doby se stále neví, zda dostavěl budovu Karel Dubanský nebo jeho syn Oldřich. Oldřich Dubanský byl velice významnou osobností, která se pyšnila vysokými posty- byl královským radou, královským podkomořím, hejtmanem Litoměřického kraje a pak i hejtmanem Pražského hradu. Podařilo se mu i roku 1566 rozšířit majetek koupí Ploskovic. Když ale v roce 1571 umírá, dochází tím k vyměření této větve Dubanských po meči.

Oldřich Dubanský celý svůj majetek odkázal své ženě Anně Kostomlatské z Vřesovic, když se ale znovu provdala, bylo panství rozděleno na 12 dílů. Tím se Liběšice s Drahobuzí dostaly do rukou tří bratří z rodu Žichovců z Duban. Jeden z nich, Albert, získává Drahobuzí a Liběšice si napůl rozdělili bratři Kunrát a Lvík. V roce 1580 ale bezdětný Lvík umírá a jeho část získává Kunrát. Tím měly Liběšice opět jednoho majitele. Po Kunrátově smrti získává panství jeho syn Jan, který měl tři dcery. Nejstarší z nich Mandalena Kostomlatská z Vřesovic brzy zemřela a její díl si rozdělily sestry Lidmila a Alena. Lidmila měla v držení část Liběšic a Dolní Chobolice a Aleně patřila větší část Liběšic. Později se Lidmiliny dcery dostávají do majetkového sporu se svou tetou Alenou, ten byl vyřešen tak, že Alena odkoupila jejich část majetku. Roku 1617 neprovdaná Alena umírá a odkazuje Liběšice Jiřímu Sezimovi ze Sezimova Ústí, jehož rod vlastnil sousední panství Úštěk. Ale protože se Jiří Sezima zúčastnil stavovského

povstání roku 1618, byl jeho majetek zkonfiskován. V roce 1620 byl liběšický zámek vydrancován vojskem.⁴

Roce 1623 rozhodl císař Ferdinand II. o darování zkonfiskovaného majetku staroměstské jezuitské koleji sv. Klimenta, čímž jezuité získali zámek Liběšice a další panství v okolí. Po darování majetku se jezuité přestěhovali na liběšický zámek, ale kvůli trvající třicetileté válce museli panství opustit a přestěhovat se na zámek v Úštěku. Do Liběšic se vrátili až v polovině 50. let 17. století po renovaci zámku.

Podle jezuitského historika P. J. Millera došlo také k pustošení Liběšic roku 1639 od míšeňských a roku 1646 od Švédů. Se zámeckými opravami se podle Millera začalo v roce 1654, kdy k rezidenci byla přistavěna budova pro ubytování jezuitů. V této době se začalo s přestavbou kostela Nanebevzetí Panny Marie, který byl pro členy řádu příliš malý. Proto ke kostelu došlo k přístavbě dvou kaplí, nad nimiž se nacházely prostorné chóry. Vybaven byl třemi novými oltáři, nástěnnými malbami a byly zakoupeny i nové varhany.

Také se Miller zmiňuje o stavbě hřbitovní kaple sv. Františka Xaverského z roku 1687, jenž vznikla kvůli velkému moru roku 1680.⁵ Architektem měl být snad Giulio Broggio, vnitřním štukatérem J. S. Bossi a hlavní oltář je dílem I. G. Heintsche. Kaple má zvenku tvar čtvercové půdorysu, ale uvnitř je osmiboká centrála s oválnou lucernou na stanové střeše. Roku 1693 došlo k jejímu rozšíření o přístavbu východní sakristie.⁶

V pozdější době přestala přestavěná budova rezidence vyhovovat potřebám řádu, jak velikostí tak i stavem. Proto se jezuité rozhodli postavit na jiném místě Liběšic novou budovu, která by reprezentovala a vyhovovala potřebám řádu. Starší rezidence ještě nějakou dobu sloužila panským úředníkům a služebnictvu, než byla roku 1746 stržena pro svůj zchátralý stav.

Dnešní podobu liběšického zámku vypracoval architekt Kilián Ignác Dientzenhofer. Do dnešní doby se stále neví, kdy se začal realizovat zámek a zda nebyl Dientzenhofer pozván až již byla stavba započata. V archivních zprávách se uvádí, že již roku 1738 byla novostavba tak daleko, že už v ní mohlo bydlet 14 jezuitů. V listopadu roku 1751 se dokončilo zastřešení věže a tím skončily i stavební práce, ale až do roku 1754 se pokračovalo s úpravami interiérů - kamenické, štukatérské a sklenářské práce.

Nová, pozdně barokní rezidence je tvořena z uzavřeného dvora, který je obklopen čtyřmi jednopatrovými a dvoupatrovými křídly. Uprostřed jižního křídla se nachází brána s hranolovou věží a na průčelích vystupují mělké rizality a jsou zde i vysoké pilastry. Celá rezidence byla obvykle zakončena mansardovou střechou, mimo jižního křídla s věží, která měla střechu šindelovou. Uvnitř zámku se nacházel velký reprezentační sál s malou obrazovou galerií a součástí byla ještě kaple sv. Aloise. Dalšími místnostmi, které se zde nacházely, byl byt superiora a byt pro provinciála, dále ložnice členů řádu, refektář s obrazy, laboratoř, lékárna, knihovna a archiv. Postupně jezuité nechali při zámku vystavět komplex hospodářských budov např.- pivovar, sladovnu, koželužnu, truhlářství, zámečnictví, stáje atd. Byla zde i postavena správní budova s byty vedoucích úředníků panství a budova lázeňství. V zámecké zahradě byl v této době vystavěn velký skleník, kde se pěstovaly citrónovníky, pomerančovníky a exotické rostliny.⁷

Roku 1757 nechali jezuité na zeď před rezidencí umístit barokní vázy a pět soch, jejichž autory neznáme. Jsou zde vyobrazení sv. Ignác z Loyoly, sv. Josef s Ježíškem, Immaculatu, sv. Jakub a sv. František Xaverský. U zámecké zdi se nachází vjezdní brána, která se skládá ze dvou pilířů, jenž jsou osazeny vždy skupinou dvou puttí s atributy.⁸

Kostel Nanebevzetí Panny Marie byl ještě několikrát přestavěn, ale jeho klasicistní podoba pochází z let 1813–1816. Okolo něj se na vyvýšeném terénu nacházel hřbitov, který byl ohrazen zídou a byl přístupný dvěma schodišti. Jižní schodiště je zdůrazněno barokní bránou s kamenným rámem přes pilastrovou edikulu a v segmentovém štítu se nachází nápis IHS s letopočtem 1691. U západního schodiště stojí na pilířích sochy Panny Marie a archanděla Gabriela ze 17. století, vedle na zídce se nachází skulptura sv. Aloise z poloviny 18. století. Vpravo od sochy archanděla Gabriela se nachází socha sv. Vavřince s letopočtem 1699 a dále směrem jsou zde sochy sv. Donáta a sv. Leonarda z roku 1762 od jezuitského sochaře Tobiáše Süsmayera.⁹

Naproti kostelu u hlavní cesty se nachází skupina pěti kvalitních soch. Uprostřed řady stojí sousoší Jana Nepomuckého s anděly z roku 1727, které nese na soklech reliéfy ze života světce. Poté následuje po každé straně socha anděla s vyobrazením jezuitského světce - vlevo sv. Alois vpravo sv. Stanislav. Posledními díly na stranách z roku 1732 jsou mučedníci sv. Jan a Pavel.¹⁰

Po zrušení jezuitského řádu v říjnu roku 1773 připadly Liběšice „správě českých exjezuitických statků“, a ta roku 1780 nechala nařídit opravy budov. Když došlo i k zrušení dalších řádů, připadl celý majetek náboženskému a studijnímu fondu. Ten měl ve vlastnictví panství do roku 1838, kdy ho odkupuje Ferdinand z Lobkovic, jenž byl majitelem sousedního panství Encovany a Roudnice nad Labem. Ten později předává liběšické panství svému synovi Mořicovi, který ho prodává roku 1871 velkopřemyslníkovi z Broumova Josefu Schrollovi. Po jeho smrti roku 1891 se majetek rozdělil mezi jeho už provdané dcery Eleonoru Krische-Schrollovou a Johannu Langrovou. V roce 1912 připadlo celé panství Liběšice Eleonořinu manželovi prof. Krische-Schrollovi, po jehož smrti od roku 1918 se starala o panství sama. Po její smrti získávají až do roku 1945 Liběšice její vnuci Herbert a Wilfred Krambichlerové.

Po druhé světové válce byl liběšický zámek v majetku československého státu, který zde zřídil domov důchodců a od roku 1985 se zde nachází ústav pro mentálně postižené.¹¹

3. Jezuité v Liběšicích

Řád Tovaryšstva Ježíškova se poprvé objevil v Čechách roku 1556, kdy jeho představitelé přišli z Říma na přání císaře Ferdinanda I. Sídlem příchozích 12 členů se jim stal dominikánský klášter u sv. Klimenta na Starém Městě pražském.¹² Činnost jezuitů se brzy rozšířila po dalších částech české země. Byly založeny nové koleje, např. roku 1566 v Olomouci, v Brně r. 1572, roku 1581 v Českém Krumlově, v Chomutově r. 1589 a v Jindřichově Hradci r. 1592.¹³

Tovaryšstvo Ježíšovo zde působilo do 1. července 1618, kdy byl sepsán dekret o vypovězení řádu z českých zemí. Došlo k tomu kvůli rozporuplným názorům nekatolíků na působení jezuitského řádu.¹⁴ Nazpět se vrátili brzy po bitvě na Bílé hoře, kdy měli alespoň možnost obnovit své školy při kolejích. Jezuité, kteří působili v Klementinu se vrátili 22. listopadu 1620.¹⁵ K tématu jezuitského působení v pobělohorské době se vyjadřuje Ivana Čornejová ve své knize *Tovaryšstvo Ježíšovo: Jezuité v Čechách takto: „Léta následující po Bílé hoře znamenala nejen rozmach jezuitského řádu pod ochrannou státní mocí, ale znamenala také důležitý posun ve správní organizaci Tovaryšstva Ježíšova v českých zemích. Zvyšování počtu členů řádu po návratu z exilu i slibné perspektivy pod záštitou pobělohorských vítězů umožnily v roce 1623 vznik samostatné české provincie. Nová provincie, jež se odštěpila od provincie rakouské, zahrnovala pod svou působnost Čechy, Moravu a do roku 1755 i celé Slezsko.“*¹⁶

Na počátku 18. století se rozšiřovala kritika proti školskému působení a velkému politickému vlivu Tovaryšstva Ježíšova. Tento odpor k řádu se rozvíjel v osvícenských kruzích, mezi panovníky i ve středoevropské monarchii.¹⁷ Díky tomu česká provincie existovala jen do 21. července 1773, kdy papež Klement XIV. vydal breve *Dominus ac redemptor noster*, kterým byl jezuitský řád zrušen.¹⁸ Poté veškeré

jmění české jezuitské provincie připadlo nově zřízenému studijnímu fondu, jehož část se použila i na fondy náboženské a nadační.¹⁹

Roku 1853 Tovaryšstvo Ježíšovo znovu obnovilo svoji činnost v Čechách i přes zdejší obtížné postavení řádu, díky předešlé rekatolizaci. Ve stejném roce zřídili v Bohosudově kolej spolu s gymnáziem a r. 1866 došlo k otevření rezidence u sv. Ignáce na Novém Městě. Později zřídili na českém území další rezidence a koleje, které byly rozděleny mezi rakouskou, haličskou a uherskou provincii. Až v r. 1928 dochází ke vzniku československé viceprovincie, do které spadaly i domy na Slovensku. Na začátku II. světové války byla vytvořena provincie česká, jenž byla ohrožena bojem proti katolické církvi, kterou vedly německé úřady. Nacisté zabrali postupně rezidence Tovaryšstva Ježíšova a členy řádu odváželi do vězení nebo koncentračních táborů. Po ukončení války se jezuité snažili obnovit svoji činnost v české provincii a začali s vyučováním v Brně, Bohosudově, Děčíně a na Velehradě. V dubnu r. 1950 komunistické orgány nařídily uzavírání všech řádových klášterů. K obnově jezuitského řádu došlo až v r. 1989.²⁰

Tovaryšstvo Ježíšovo získalo liběšické panství 10. listopadu 1621 po konfiskaci statků Jiřího Sezimy ze Sezimova Ústí. Císař Ferdinand II. později potvrdil rezolucí z 13. května 1623, že k Liběšicím připadnou i další panství a to díl Úštěku, Jištěrpy, Levín, Verneřice, Tetčiněves.²¹ Úštěcké panství v této době jedním dílem patřilo Mikuláši Gerstorfovi z Gerstorfu, které pak získává Jan hrabě Merode. Ten roku 1628 majetek odstoupil Ferdinandovi II. pro nově zakládanou litoměřickou kolej a tím byl odškodněn panstvím v Německu. Tento úštěcký díl spravovali jezuité z Liběšic, ale od r. 1641 se ho ujali litoměřičtí členové řádu. Ti se o majetek starali více než 30 let, než rektor litoměřické koleje Jiří Firmus rozhodl o jeho prodeji koleji sv. Klimenta.²²

Již v prosinci r. 1622 přijel na liběšické panství rektor klementinské koleje, aby si prohlédl zámek a okolí. V této době bylo v Liběšicích hodně nekatolíků a působil zde i luteránský predikant. Ten byl ihned vyhnán z farního kostela a rektor nechal znovu vysvětit kostel.

Jezuité nějakou dobu žili na liběšickém zámku, ale po vpádu saských vojsk r. 1631 museli panství opustit a přestěhovat se na zámek v Úštěku. Zde dlouho nesetřvali, protože jim nevyhovovaly prostory úštěckého zámku. Proto po renovaci liběšické rezidence a ukončení třicetileté války se jezuité vrátili v letech 1651–1656 do Liběšic.

Na zámku trvale pobývalo 9–10 členů řádu v čele se superiorem, mezi nimi žil lékař, bibliotékař a často sem v létě jezdívali jezuité z Prahy. Rezidenci využívali i profesori a studenti filozofické fakulty při vypuknutí epidemických nemocí nebo hrozbě válek, dokonce se na panství konaly i závěrečné zkoušky. Také zde nějakou dobu pobýval Bohuslav Balbín, který Liběšice zmiňuje ve svých dílech. Mezi další význačné osobnosti, které zde pobývaly, byl někdejší liběšický superior Kryštof Fischer. Ten zvelebil liběšické panství tak, že se díky tomu stal brzy vrchním inspektorem všech jezuitských statků v Čechách.

Panství se brzy začalo rozrůstat, čímž vznikl obrovský komplex, jenž sahal od Roudnice nad Labem k Českému Středohoří.²³ V roce 1650 kupuje klementinská kolej od konventu dominikánského kláštera sv. Máří Magdalény statky ve vsi Pokratice u Litoměřic a připojila je k liběšickému panství. Dále 18. ledna 1661 došlo ke koupi dílu vsi Vědllice a 20. listopadu 1665 ke koupi dílu vsi Nučnice. Klementinští jezuité pomohli s rozšířením liběšického panství i v roce 1675 koupí zbývající poloviny panství Úštěk. Roku 1680 dochází k odkoupení statků Dolních Chobolic a Chotiněvsi od Anny Markéty Vratislavové z Vřesovic.²⁴

Jezuité postupně začali zvelebovat panství i jeho okolí. Došlo k přestavbě zámku a postavení nových budov v jeho blízkosti. Dostavoval se a renovoval kostel Nanebevzetí Panny Marie, protože nevyhovoval svým prostorem členům řádu. V roce 1687 byla ukončena stavba nové hřbitovní kaple sv. Františka Xaverského, kterou měl snad vyprojektovat Giulio Broggio.²⁵

Dalším velkým počinem liběšických jezuitů bylo vybudování nové reprezentativní rezidence v letech 1738–1754. Starý, v jádru renesanční zámek, už nestačil jak velikostí tak i potřebám členům řádu. O vypracování projektu budovy požádali významného architekta Kiliána Ignáce Dientzenhofer.²⁶

Z tohoto období se zachoval spis *Diarium Residentiae Libesicii*, jenž od r. 1738 popisuje dění na panství a výstavbu rezidence. V této době byl superiorem Joannes Schmidt, který opakovaně zval do Liběšic různé umělce a osoby činné při stavbě. Často zde byli na návštěvě K. I. Dientzenhofer, pražský malíř Müller a tesařský mistr Josef Leffler. Také ze záznamů diaria vyplývá, že stavba rezidence pokračovala velmi pomalu. Nejvíce zdržela stavbu válka o rakouské dědictví v roce 1742, díky které došlo ke škodám na liběšickém panství. Po dokončení jezuitské rezidence zde trvale sídlilo 18–20 členů řádu.²⁷

Když byl jezuitský řád roku 1773 zrušen, připadlo celé liběšické panství nejdříve správě českých exjezuitických statků a později studijnímu fondu. Tím také bohužel skončilo 150 let působení řádu Tovaryšstva Ježíšova v Liběšicích, který zde vybudoval velmi cenný a působivý barokní komplex.²⁸

4. Dosavadní stav bádání

Do dnešní doby bylo o Liběšicích napsáno málo publikací a v některých knihách byla obec jen letmo zmíněna. Co se týče sochařské výzdoby na návsi, nebylo toto téma ještě nikdy zpracováno.

Jedním z prvních, kdo se obcí zabýval byl Tomáš Václav Bílek ve svém díle z roku 1893 *Statky a jmění kollejí jezuitských, klášterů, kostelů, bratrstev a jiných ústavů v království Českém od císaře Josefa II. zrušených*. Autor zde stroze popsal historii řádu v Čechách a historii jezuitského panství v Liběšicích, která se hlavně týkala majetku a odkupů dalších panství v okolí obce.²⁹ Nejpodrobněji se celými Liběšicemi zabýval jejich rodák Gustav Klepsch ve svých dvou knihách *Liebeschitz bei Auscha*³⁰ z roku 1912 a *Von der Sonnenseit des Geltsch*³¹ z roku 1932. V obou dílech popisuje detailně historii a urbanistický vývoj obce a snaží se v nich také o interpretaci sochařských děl. V roce 1958 píše o liběšických sochách a sochaři Tobiáši Süssmayerovi Oldřich Blažíček ve své knize *Sochařství baroku v Čechách, Plastika 17. a 18. věku*.³² Zmiňuje se o sousoší sv. Jana Nepomuckého, jenž stojí naproti kostelu Nanebevzetí Panny Marie a vyvrací zde Klepschovo tvrzení, že dílo vytvořil Ferdinand Maxmilián Brokoff. Dalším, kdo se zabýval do hloubky obcí Liběšice mimo Gustava Klepsche, jsou Mojmír Horyna a Milada Vilímková. Pro Státní ústav pro rekonstrukce památkových měst a objektů v Praze vypracovali v roce 1982 zprávu - *Liběšice, Bývalá jezuitská kolej, Stavebně historický průzkum*.³³ Detailně zde popisují historii obce, urbanistický vývoj rezidence a řeší i otázku autorství sochařských děl na návsi. Liběšice byly zařazeny také do další publikace a to do encyklopedie *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*³⁴ z roku 1984 od Rudolfa Anděla a jeho kolektivu. Toto heslo rozvedli na podrobnou historii obce, vývoj stavby zámku a okolních

budov v obci. Autoři zde také připisují barokní sochy a vázy na zámecké ohradní zdi Tobiáši Süssmayerovi. Podobné heslo o Liběšicích je vytvořeno i v dalším encyklopedickém díle *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*³⁵ od Karla Kuči z roku 1998. Poslední publikací, v které byly Liběšice zmíněny jsou *Neznámé Čechy 3, Posvátná místa severozápadních Čech*³⁶, od Václava Volka a jeho kolektivu z roku 2011. Jako první se zaměřili na sochařskou výzdobu obce, kvůli její unikátní koncentraci pod širým nebem.

5. Soubor soch na návsi

Skupina pěti soch [obr. 1] se nachází při hlavní silnici mezi Litoměřicemi a Českou Lípou. Skulptury tří světců a dvou andělů s medailony stojí nedaleko teď již zasypaného rybníka a naproti nim je kostel Nanebevzetí Panny Marie.

Od východu jsou zde vyobrazeni - sv. Jan Mučedník, anděl s medailonem s reliéfem sv. Aloise Gonzagy, sv. Jan Nepomucký mezi anděly, anděl s medailonem s reliéfem sv. Stanislava Kostky a sv. Pavel Mučedník.

U všech těchto děl je autor neznámý. Liběšický rodák Gustav Klepsch se ve svých knihách *Von der Sonnenseite des Geltsch*³⁷ a *Liebeschitz bei Auscha* přisuzuje sousoší sv. Jana Nepomuckého Ferdinandu Maxmiliánu Brokoffovi.³⁸ Toto tvrzení vyvrací Oldřich Blažíček ve svém díle *Sochařství baroku v Čechách, Plastika 17. a 18. věku*. Podle něho toto dílo vytvořil pražský anonymní umělec.³⁹

5. 1. Sv. Jan Mučedník

Neznámý autor

1732

U hlavní silnice směrem k České Lípě

Materiál: Pískovec, fragmenty zlacení na podstavci (u vavřínového věnce)

Restaurování: 1913 Jakobem Kozourkem, 1955 D. Kříčkou a A. Viškovskou, 1976 Josefem Šimůnkem a Miroslavem Zentnerem

Podle legendy byl sv. Jan bratrem sv. Pavla, kteří žili na konci 4. století v Římě. Jejich život je hodně diskutabilní, existuje několik

příběhů o jejich skutcích. V jedné verzi byli velice urození a sloužili v paláci jako úředníci Konstancie, dcery Konstantina Velikého. Po její smrti odmítli sloužit jinému panovníkovi a byli za to popraveni. Význam těchto mučedníků se rozšířil v 6. století.

Jsou ochránci proti bleskům, hromu, krupobití, moru a byli často vzýváni zemědělci. V době baroka jsou obvykle vyobrazeni jako římsí vojáci.⁴⁰

Socha sv. Jana [obr. 2] je vytvořena z pískovce v nadživotní velikosti a osazena na hranolovém odstupňovaném podstavci. Postava světce má esovité prohnutí a natočena je směrem k levému boku. Sv. Jan je oděn v římské zbroji, na ramenou mu spočívá plášť s rozevlátou zalamovanou drapérií. Na horní části těla spočívá zbroj, na okrajích lemována a přepásána v půli. Světec si levou rukou přidržuje drapérii pláště, kde se možná nacházel pozlacený meč jako je to u sochy sv. Pavla. Pravou rukou jako by ukazoval na sebe sama. Hlava hledí poklidně směrem k nebi a jemné vlnité kadeře lemují tvář. Na temeni hlavy se dříve nacházela pozlacená svatozář, jako je to též u sochy sv. Pavla. V dolní části těla má světec oděnou suknicí a nohy jsou obuty v jednoduché páskované sandály. Pravá noha nakročuje dopředu a u levé nohy spočívají okovy s řetězy.

Sokl je vytvořen v hranolovém odstupňovaném tvaru ukončený profilovanou segmentově prohnutou římsou. Na rozích podstavce se nacházejí voluty, pod nimiž jsou spuštěny zvonečkové útvary. Vpředu je znázorněn vavřínový věnec, jenž je dole svázaný stužkou a nese známky po pozlacení. Uprostřed plochy věnce je vytesán nápis S. IOANES M. Po obou stranách podstavce jsou vyobrazeny dvě překřížené mučednické palmy, kterou jsou spojeny pentlí. Zadní část soklu nese letopočet vzniku rok 1732.⁴¹

Socha byla asi poprvé restaurována roku 1913 pražským sochařem a štukatérem Jakobem Kozourkem. Ten provedl opravy, nahradil a připojil tmelem chybějící části skulptury stejným kamenem.⁴²

V roce 1955 prošlo opět dílo restaurováním a to z rukou akademických sochařů D. Kříčky a A. Viškovské. Socha se očistila, opravily se poškozené detaily a chybějící části se nahradily přírodním kamenem. Nakonec se konzervovala vápenným hydrátem.⁴³ Roku 1976 prošla socha světce opětovným restaurováním, ale nevíme přesnější detaily o provedených pracích od akademických sochařů Miroslava Zentnera a Josefa Šimůnka.⁴⁴

5. 2. Anděl s medailonem se sv. Aloisem Gonzagou

Neznámý autor

20. nebo počátek 30. let 18. století

U hlavní silnice směrem k České Lípě

Materiál: Pískovec, fragmenty zlacení na podstavci (v kartuši)

Restaurování: 1913 Jakobem Kozourkem, 1955 D. Kříčkou a A. Viškovskou, 1976 Josefem Šimůnkem a Miroslavem Zentnerem

Sv. Alois Gonzaga patří mezi významné jezuitské světce. Narodil se v roce 1568 rodině markýze či markraběte z Castiglione. V 17-letech se rozhodl vstoupit jako novic do Tovaryšstva Ježíšova. Během velké morové epidemie v Římě ošetřoval nemocné, až se sám morem nakazil. Roku 1591 sv. Alois Gonzaga podléhá nemoci a pouhých 23 letech.

Světce je ochráncem před morem a patronem studentů.⁴⁵ Jeho atributy jsou lebka, kříž a lilie.⁴⁶

Socha v nadživotní velikosti [obr. 3] byla vytvořena z pískovce a osazena na odstupňovaném podstavci. Anděl s rozepjatými křídly je ztvárněn v příkrčené formě s odkrývající nakročenou pravou nohou. Postava zahaluje řasnaté roucho, které je v horní části těla poodhaleno. Perutě jsou propracované velice detailně jako drapérie

roucha. Hlava anděla je orámována jemnými kadeřemi a pohled mu směřuje do dále. Oběma rukama přidržuje u své pravé strany medailon, na němž se nachází vyobrazení sv. Alois Gonzagy, jenž drží v rukou stonek lilie.

Podstavec vyrůstá z pravoúhlé základny a skládá se ze tří odstupňovaných částí. Na nich spočívá část s konvexními výdutěmi a segmentově prohnutou římsou. Nejzdobnější částí je střední část podstavce s volutovými motivy, akantem, mušlemi a vejcovcem. Uprostřed se nachází reliéfní kartuše, jenž nese stopy po zlacení. Ta zobrazuje podušku s korunou, která odkazuje na šlechtický původ světce a lilie znázorňuje jeho mládí. Na vrcholku podstavce je umístěn malý podstavec zdobený volutami po stranách.⁴⁷

Jako u předešlého díla k prvnímu restaurování asi dochází r. 1913, provedené Jakobem Kozourkem.⁴⁸ Roku 1955 socha prochází opětovným restaurováním. Skulptura je očištěna i její podstavec, jsou vysazeny poškozené části a doplněny novými. Dále bylo očištěno původní zlacení a nakonec celá socha konzervována.⁴⁹ Z r. 1976 se žádné záznamy o provedených pracích nezachovaly.⁵⁰

5. 3. Sousoší sv. Jana Nepomuckého mezi anděly: tzv. svatojánské oratorium

Neznámý autor

1727

U hlavní silnice směrem k České Lípě

Materiál: Pískovec, fragmenty zlacení ve ústředním reliéfu na podstavci, pozlacené kovové doplňky

Restaurování: 1913 Jakobem Kozourkem, 1955 D. Kříčkou a A. Viškovskou, 1976 Josefem Šimůnkem a Miroslavem Zentnerem

Pojem svatojánské oratorium se asi poprvé objevuje v druhé polovině 20. století pro označení sousoší Jana Nepomuckého s anděly. Kompozice většinou zobrazují klečícího světce, jenž je podpírán postavami andělů, kteří ho doprovází do nebeského ráje. Námětem tohoto díla byla scéna ze svatojánské legendy, kdy sv. Jan omdlévá po vnitřním vidění ukřižovaného Ježíše. Čímž byl také seznámen i se svou mučednickou smrtí a k duchovní útěše se k němu slétávají andělé.

Vývoj ikonografického zobrazení svatojánského oratoria se v průběhu 18. století postupně mění. Z počátku 20. a 30. let je osamocená postava světce rozšířena o nové kompoziční prvky kvůli zvýšení dějovosti vyobrazení. Kompozice byla obohacena o postavy andělů a doplněna atributy sv. Jana (klekátko, knihy, kvadrátek) a oblakem s hlavičkami andělíčků. Tím došlo ale také k menší přehlednosti děje a tvarů díla. V pozdějším období došlo k redukci těchto kompozičních schémat a v době rokoka byl prohlouben spíše prvotní typ osamocené světce, který je zobrazen ve složitém duševním rozpoložení.

Úplně první exteriérové sousoší svatojánského oratoria se dvěma anděly se objevuje v roce 1718 v Hradci Králové. Pískovcovou skulpturu si nechal postavit na své náklady císařský rychtář a měšťan Jan Fridrich. Námět se dvěma anděly se opakuje i u sousoší na Žebráku z roku 1727 a ve Dvoře Králové, které vzniklo ve 30. letech 18. století. Dále k tomuto kompozičnímu pojetí patří i skulptura ze Smiřic, jenž vznikla okolo roku 1740 díky mecenášům - šlechtickým rodům Šternberků a Paarů. Ve Stěžerách nechal rod Harrachů vytvořit roku 1755 také podobné sousoší a ve středočeské Ratboři u Kolína se zachovala asi nejmladší kompozice z roku 1770. Dalším typem znázornění svatojánského oratoria je zobrazení jen jedné postavy anděla, který světci obvykle přináší z nebes krucifix. Tento typ sousoší se objevuje v roce 1727 v Nových Hradech na Chrudimsku

a v Liběšicích. Poté následovala kamenná sousoší v Břevnově z roku 1735 a v Platěnicích, které nechal postavit v roce 1744 zdejší mlynář Jakub Vinař. Asi nejpůsobivější dílo, jenž se inspirovalo tímto námětem je kvalitně vytvořené sousoší na Hradčanech, které vytvořil v roce 1763 Ignác František Platzer.

Prvním, kdo se zabýval tématem svatojánského oratoria byl v r. 1930 Josef Cibulka ve svém příspěvku *Socha barokního světce* do publikace *Od pravěku k dnešku. Sborník prací z dějin československých k šedesátým narozeninám Josefa Pekaře*. Dalším, kdo se snažil o interpretaci tohoto tématu byl Václav Vilém Štech. Ve svém díle *Sochaři pražského baroka* z roku 1935 přisuzuje nový koncept ikonografického pojetí Ferdinandu Maxmiliánu Brokoffovi a také snaze umělců přejímat podněty z malířství k zvýšení dějovosti díla. Oldřich Blažíček se zmínil v knize *Sochařství baroku v Čechách, Plastika 17. a 18. věku*, že je to spíše kompoziční variace než ikonografická. K svatojánskému oratoriu se vyjádřil i Ivo Kořán ve svém příspěvku *Umění a umělci baroka v Hradci Králové I–II* pro časopis *Umění* (č. XIX) z roku 1971. Ten charakterizuje tento námět tak, že se často opakuje ve východních Čechách, kde má kult protireformační charakter. Nejintenzivněji se tímto tématem zabýval Pavel Panoch ve své disertační práci *Kult sv. Jana Nepomuckého v barokním umění východních Čech. Historie, ikonografické okruhy, donátorské pozadí*. Podle jeho názoru se svatojánské oratorium „opírá o pozdně středověká reprezentativní zobrazovací schémata, kodifikovaná ve spojitosti s ikonografií tzv. andělské piety...“ Dalším jeho názorem je i možná spojitost s ikonografickým zobrazením svatováclavské legendy: „Cesta motivů andělského doprovodu světce do repertoáru nepomucenské ikonografie mohla proběhnout i bezprostředněji z ustálené tradice ikonografie svatováclavské, kde se motiv světce flankovaného dvojicí andělů ocitá již od prvních středověkých

zpracování svatováclavské legendy ohnisku nejzávažnějších epizod ze života svatého českého knížete.“

Motiv svatojánského oratoria, který se ustálil kolem r. 1700 převážně objevující se ve východních Čechách patří k velice úspěšným pokusům o dynamizaci a rozvedení vizuální podoby svatojánského typu.⁵¹

Sv. Jan Nepomucký se narodil mezi léty 1340 až 1350 v Pomuku a patří mezi významné české patrony. Podle legendy po studiu a kněžskému svěcení se později stal vyšehradským kanovníkem. Roku 1393 se dostal jako generální vikář do sporu s králem Václavem IV. Odmítl panovníkovi vyzradit zpovědní tajemství královny Žofie. Sv. Jan byl proto zatčen a údajně i samotným Václavem IV. mučen a poté svržen z Karlova mostu do Vltavy. Po několika dnech bylo jeho tělo nalezeno díky pětici světél nebo hvězd zářících kolem jeho hlavy. Roku 1721 byl světec prohlášen na blahoslaveného a r. 1729 kanonizován.

Často je zobrazen se svatozáří s pěti hvězdami, biretem, krucifixem, knihou, palmovou ratolestí, rybou a jazykem. Je patronem zpovědníků, lodníků, vorařů a mlynářů.⁵²

Sousoší [obr. 4] vytvořené z pískovce je umístěno na bohatě zdobeném podstavci. Světec klečící na oblacích je oděn v obvyklém rouše kanovníka s kožešinovou mozzettou spočívající na jeho ramenech. Pravou ruku má složenou na prsou a levá je pozdvižena otevřenou dlaní vzhůru. Hlava ozdobená svatozáří z pěti hvězd se mírně natáčí k levé straně. Extatická tvář s vousy je orámována jemnými kadeřemi. Za zády sv. Jana stojí postava anděla s rozepjatými křídly. Oděn je v rouchu a okolo krku má sepnutý plášť, jenž vlaje ve větru. V levé ruce drží kříž s ukřižovaným Kristem, atribut sv. Jana, který se chystá vložit do natažené levé ruky světce. Pravou rukou se snaží s pomocí malého andělka připevnit další světcův atribut - palmovou ratolest. Na kraji oblaku, před pravým křídlem anděla je opět

postava andílka, který si drží prstík na ústech. Na pravé straně jsou vyobrazeny na oblacích další hlavičky andělíčků, usmívající se směrem vzhůru ke světcům. U levé nohy sv. Jana sedí na obláčku andílek držící bilet.

Podstavec se v dolní části skládá z vysokého soklu, spočívajícím na pravoúhlé základně. Jeho dolní část je dvakrát odstupňována. Horní se směrem nahoru zužuje a ukončuje se na všech čtyřech stranách profilovanou římsou, uprostřed zdviženou do segmentu. Hrany pod římsou jsou nahoře zdobeny vtyčenými volutami, z nichž splývají dolů zvonečkové útvary. Vpředu mezi podstavcem a sousoším se dříve nacházelo původní barokní kovové rameno k zavěšení lucerny, jenž bylo sestaveno ze spirálových motivů. Plochu tří stěn podstavce vyplňují uprostřed jemné tesané reliéfy s náměty ze života a umučení sv. Jana, orámované páskovaným vykrajovaným obrysem. První reliéf od východu zobrazuje scénu v kostele, kdy sv. Jan zpovídá královnu Žofii [obr. 5]. Prostřední reliéf [obr. 6] s fragmenty pozlacení zachycuje mučednickou smrt světce, kdy byl shozen z Karlova mostu do Vltavy. Je zde zobrazeno panorama Prahy nad kterým se v horní části rozestupují nebesa. Posledním reliéf [obr. 7] se nachází na boční straně směrem k západu. Znázorňuje moment, kdy je sv. Jan vyslýchán králem Václavem IV. Na zadní straně podstavce je sousoší datováno letopočtem 1727.⁵³

Jako ostatní sochy bylo sousoší poprvé restaurováno r. 1913 Jakobem Kocourkem. Není jasné, o jaké šlo opravy, jen, že byly financovány z daru.⁵⁴ V roce 1955 došlo k opětovnému restaurování. Byly opraveny rozestouplé části a doplněny chybějící detaily. Dílo bylo očištěno spolu s původním zlacením a nakonec vše zakonzervováno.⁵⁵ Poslední restaurování proběhlo roku 1976 Miroslavem Zentnerem a Josefem Šimůnkem.⁵⁶

5. 4. Anděl s medailonem se sv. Stanislavem Kostkou

Neznámý autor

20. nebo počátek 30. let 18. století

U hlavní silnice směrem k České Lípě

Materiál: Pískovec, fragmenty zlacení na podstavci (v kartuši)

Restaurování: 1913 Jakobem Kozourkem, 1955 D. Kříčkou a A. Viškovskou, 1976 Josefem Šimůnkem a Miroslavem Zentnerem

Sv. Stanislav Kostka roku 1550 do významného polského rodu. Už ve 14 letech chtěl vstoupit do řádu Tovaryšstva Ježíšova, což se mu povedlo až o 3 roky později v Římě. Roku 1568 v nedožitých 18 letech umírá na horečku.⁵⁷

Světec je ochráncem před závažnými onemocněními. Často se znázorňuje s dítětem - Ježíškem.⁵⁸

Socha i podstavec [obr. 8] byly vytvořeny z pískovce a jsou zrcadlově obráceným typem předešlé sochy anděla. Mění se jen v drobných detailech. Anděl zde přidržuje u své levé strany medailon s vyobrazením sv. Stanislava Kostky s Ježíškem. Další změnou je reliéf v kartuši. Je zde vytesána poduška s otevřenou knihou a haluzí.⁵⁹

První restaurování roku 1913 si vyžádalo jen menší opravy.⁶⁰ V roce 1955 byla socha očištěna spolu s podstavcem a původním zlacením. Nakonec bylo vše zakonzervováno.⁶¹

5. 5. Sv. Pavel Mučedník

Neznámý autor

1732

U hlavní silnice směrem k České Lípě

Materiál: Pískovec, fragmenty zlacení na podstavci (u vavřínového věnce), pozlacené kovové doplňky

Restaurování: 1913 Jakobem Kozourkem, 1955 D. Kříčkou a A. Viškovskou, 1976 Josefem Šimůnkem a Miroslavem Zentnerem

Život sv. Pavla jsem vylíčila na straně 17 u skulptury sv. Jana.

Socha sv. Pavla [obr. 9] v nadživotní velikosti byla vytvořena z pískovce a osazena na odstupňovaném podstavci. Postava je lehce natočena směrem k pravému boku a světceva pravá noha nakračuje dopředu. Sv. Pavel je oděn v římské zbroji, na ramenu mu splývá plášť se zalamovanou drapérií. Na horní části těla spočívá zbroj, na okrajích lemována a přepásána v půli. Postava světce drží v levé ruce pozlacený meč a pravá ruka jako by na něco poukazovala. Hlava světce je pootočena k pravému rameni a hledí poklidně směrem do dále. Obličej rámuje jemné vlnité kadeře a na temeni hlavy spočívá pozlacená svatozář. Dolní část těla je oděna v krátkou tuniku a na nohách jsou obuty jednoduché páskované sandály. Opět se zde jako u sochy sv. Jana objevuje motiv okovů při pravé noze.

Podstavec sochy je zrcadlově obráceným typem podstavce sv. Jana. Liší se jen střední částí, kde je ve vavřínovém věnci vytesán nápis S. PAULUS M.⁶²

Asi poprvé dochází k restaurování roku 1913 z rukou Jakoba Kozourka.⁶³ Roku 1955 je socha, podstavec i původní zlacení očištěno a nakonec celek zakonzervován.⁶⁴

6. Soubor soch u kostela Nanebevzetí Panny Marie

Soubor šesti soch [obr. 10] se nachází na terase kostela, která je v blízkosti hlavní silnice mezi Litoměřicemi a Českou Lípou. Postavy tří světců jsou otočeny směrem k protějším skupinám soch, jež jsem popisovala výše. Další tři skulptury jsou umístěny na západní straně terasy.

Od východní části terasy se zde nacházejí - sv. Leonard, sv. Donát a v rohu socha sv. Vavřince. Západní část je zdobena sochami archanděla Gabriela, Panny Marie a sv. Aloise Gonzagy.

Zde je, jak u protějších děl, autorství diskutabilní, mimo soch sv. Leonarda a sv. Donáta. Jejich autorem je jezuitský sochař a štukatér Tobiáš Süßmayer (Süsmayr), narozený 7. 7. 1714 v Merchingu. Od roku 1738 se objevuje v Brně⁶⁵ a později pobýval na pražských kolejích. Byl činný i v Jihlavě, Olomouci a Chomutově. Pro hřbitovní kapli v Tuchoměřicích vytvořil štukové sochy sv. Vendelína a Isidora.⁶⁶

Tehdejší liběšický superior měl navštívit Tobiáše Süßmayera 28. června 1762 a požádat o zhotovení soch. Ty byly dokončeny 2. září a 21. září byly slavnostně osazeny spolu s dalšími díly na terasu u kostela.⁶⁷

6. 1. Sv. Leonard

Tobiáš Süßmayer

1762

Na terase u kostela

Materiál: Pískovec, pozlacené kovové doplňky

Restaurování: 1913 Jakobem Kozourkem

Sv. Leonard (Linhart) byl křesťanským světcem a poustevníkem. Je o něm známo málo faktů, vesměs se uvádí, že se narodil ke konci 5. století a zemřel okolo roku 559 ve francouzském Limoges. Podle legendy byl franckým šlechticem, jehož kmotrem byl král Chlodovík I. Ten mu nabídl biskupský stolec, ale Leonard tuto nabídku odmítl a odebral se do ústraní opatství Micy, kde se stal poustevníkem v nedalekém lese. Legenda dále vypráví, že jednoho dne světec pomohl při velmi těžkém porodu Chlodovíkově manželce. Král se mu odvděčil za záchranu darováním části své země. Leonard tuto nabídku využil a na pozemcích založil opatství Noblac u Limoges.

Světec je ochráncem sedláků, rolníků, zajatců a je vzýván při těžkých porodech.⁶⁸ Jeho atributy jsou rozlomené okovy a zajatci, kteří mu klečí u nohou.⁶⁹

Socha sv. Leonarda [obr. 11] vytvořená z pískovce je osazena na hranolovém odstupňovaném podstavci. Světec je zde vyobrazen v benediktinském řeholnickém rouchu, které má jemné záhyby drapérie. Hlava je mírně nakloněna dopředu, jako by Vavřinec hleděl na diváka. Mladou tvář s vousy lemují lehce vlnité kadeře. Pravou rukou žehná příchozím a levá ruka svírá pozlacenou biskupskou berlu. V dolní části u pravého boku leží dobytče a beránek, jenž vzhlíží směrem k světci. U levé nohy mu spočívají rozlomené okovy s řetězy a postava dítěte, jenž Vavřinci podává infuli.

Podstavec se skládá z několikrát odstupňovaného soklu, jenž se směrem vzhůru zužuje. Střední část je zdobena volutami po stranách a na přední stěně v rozích je vytesán letopočet 1762. Uprostřed se nachází kartuše, jenž má tvar vavřínového věnce svázaném v dolní části stužkou. Uvnitř je zobrazen vytesaný nápis S. LEONARDUS. Horní část podstavce ukončuje odstupňovaná římsa na níž spočívá sousoší se světcem.

Roku 1913 prochází skulptura restaurováním z rukou Jakoba Kocourka, ale o jaké šlo opravy, není specifikováno.⁷⁰

6. 2. Sv. Donát

Tobiáš Süssmayer

1762

Na terase u kostela

Materiál: Pískovec, pozlacené kovové doplňky

Restaurování: 1913 Jakobem Kozourkem

Vyobrazení díla tohoto světce je velice rozporuplné. Sv. Donát byl římský voják a mučedník, který žil ve 2. století, jenž je uctíván v Německu a Maďarsku. Podle legendy pomohl světec římské legii vybojovat vítězství nad Markomany, tím, že se usilovně modlil. Legie byla zachráněna božskou bouří, která zničila ležení protivníků. Donát byl později popraven pro svou křesťanskou víru. Obvykle je zobrazen v římské zbroji s palmovou ratolestí, vinnou révou a bleskem.⁷¹ Zde je ale světec zobrazen v biskupském oděvu. Možná zde šlo o záměnu se sv. Donátem z Arezza, jenž byl biskupem a křesťanským mučedníkem ze 4. století.⁷²

Socha sv. Donáta vytvořená z pískovce [obr. 12] je osazena na odstupňovaném podstavci. Postava světce má esovité prohnutí a natáčí se směrem k pravému boku. Sv. Donát je oděn v albě s krajkou na dolním okraji šatu a na ní se nachází štóla, jenž má na konci vyobrazený křížek. Celek oděvu je zakončen rozevlátou drapérií pluviálu, který spočívá na ramenu světce. Hlavu pokrývá infule z pod níž vyčnívají vlnité kadeře. Tvář je zobrazena s dlouhým plnovousem a pohled směřuje směrem k divákovi. Obě ruce jsou pokryté rukavicemi, pravá žehná příchozím a levá svírá knihu a pozlacenou biskupskou berli. V dolní části se nachází skalisko, na němž nakračuje pravá noha světce, vedle níž je zobrazen blesk.

Podstavec je složen z odstupňovaného soklu, jenž se směrem vzhůru zužuje. Střední část je zdobena po stranách volutovými motivy, které postupně navazují na stěny podstavce. Ve střední části se

nachází z rokají vytvořená kartuše, která nese nápis FVLGVR PROPELLE SANCTE DONATE MARTYR tj. Svatý Donáte, chraň před blesky. Horní část podstavce se skládá z odstupňované římsy, na níž spočívá socha světce.

V roce 1913 bylo dílo zrestaurováno sochařem a štukatérem Jakobem Kozourkem.⁷³

6. 3. Sv. Vavřinec

Neznámý autor

1699

Na terase u kostela

Materiál: Pískovec, pozlacené kovové doplňky

Restaurování: 1913 Jakobem Kozourkem

Sv. Vavřinec, křesťanský mučedník a jáhen se narodil okolo roku 230 snad ve Španělsku a zemřel roku 258 v Římě. Podle legendy mu papež Sixtus II. nařídil rozdat chudým církevní poklady. Poté, co tak učinil, přikázal mu římský prefekt vše navrátit. Vavřinec neuposlechl a byl tím odsouzen k opékání na roštu.

Světec je patronem knihovníků, archivářů, hasičů, pivovarníků, kuchařů atd. Je pomocníkem proti moru a přímluvcem proti mukám očištění.⁷⁴ Jeho atributy jsou rošt, miska s mincemi, měšec, kadidelnice, palmová ratolest a procesionální kříž.⁷⁵

Socha sv. Vavřince [obr. 13] zhotovená z pískovce je osazena na hranolovém odstupňovaném podstavci. Světec je zde vyobrazen v jáhenském oděvu. Ve spodní části se nachází jednoduchá klerika s krajkou okolo zápěstí. Na klerice spočívá bohatě zdobená dalmatika s jemnou krajkou a rostlinnými motivy. Tvář s vousy je orámována jemnými kadeřemi a pohled světce míří směrem k nebesům. Pravou

ruku má položenou na prsou a v levé svírá pozlacenou palmovou ratolest a rošt.

Podstavec je složen z odstupňovaného soklu, který se směrem vzhůru zužuje. Střední část je po stranách zdobena volutami a na přední straně v rozích je vytesán letopočet 1699. Uprostřed se nachází kartuše ve tvaru vavřínového věnce, jenž má svázanou dolní část stužkou. Uvnitř je vytesán nápis S. LAURENTI M. Horní část podstavce ukončuje odstupňovaná římsa na níž spočívá sousoší se světlem.

V roce 1913 sochu zrestauroval sochař a štukatér Jakob Kozourek. Provedl menší opravy a očištění díla.⁷⁶ Protože u sochy chyběl rošt, tak byl zhotoven nový z mědi.⁷⁷

6. 4. Zvěstování Panny Marie

Neznámý autor

Konec 17. století

Na terase u kostela

Materiál: Pískovec

Restaurování: 1913 Jakobem Kozourkem

Pískovcové sochy Panny Marie a archanděla Gabriela [obr. 14] se nachází na terase kostela na rozích zábradlí západního schodiště. Obě patří k nejstarším dílům, které jsou umístěny na návsi a také jsou jediné, které vzájemně spolu komunikují formou příběhu. Je zde vyobrazena scéna z Nového Zákona - Zvěstování Panny Marie.

Postava Panny Marie [obr. 15] esovitěho prohnutí má lehké natočení k levému boku a stojí vedle antikizujícího sloupu. Ten je ozdoben volutami po stranách, maskaronem a rostlinnými motivy. Na sloupu spočívá rozevřená kniha. Marie je oděna v jednoduché nařasené roucho, pod prsy přepásané a na jejích ramenou a hlavě

spočívá plášť. Pod ním má hlavu ještě pokrytou rouškou, z níž vyčnívají dlouhé lehce vlnité kadeře. Mladá tvář Marie hledí směrem k protější soše archanděla Gabriela. Pravá ruka spočívá na hrudi a levá se již nedochovala.

Postava archanděla Gabriela [obr. 16] je natočená k pravému boku a levá noha nakročuje dopředu. Oděn je v bohatě drapérií zdobeném rouchu, jenž je pod prsy přepásané. Tvář je olemována vlnitými kadeřemi a pohled Gabriela směřuje k postavě Panny Marie. Pravou ruku má pozvednutou do výše a levá je položena v bok, možné je, že se v ní nacházela lilie.

Postavce obou soch jsou vytvořené stejným způsobem. Sokl je vytvořen z pravouhlé hranolové základny, jež se v horní části postupně odstupňovává. Střední část podstavce zdobí v ústřední části psaníčkový motiv. Celek je ukončen několikrát odstupňovanou římsou.

Roku 1913 sochy archanděla Gabriela a Panny Marie restauroval Jakob Kozourek. Skulptura anděla byla dosti poničena, chyběla pravá ruka.⁷⁸ Dále byla zničená křídla, jenž zrezivěla, a proto byla vytvořena nová měděná s pozlacením. Poté došlo k doplnění chybějících částí, očištění a celek byl konzervován.⁷⁹

Socha Panny Marie byla velice poškozena, chyběly jí ruce a velká část drapérie. Jakob Kozourek doplnil chybějící části, očistil a zakonzervoval.⁸⁰

Dnes jsou sochy velice poškozeny, hlavně socha Panny Marie se nachází ve velmi špatném stavu.

6. 5. Sv. Alois Gonzaga

Neznámý autor

Polovina 18. století

Na terase u kostela

Materiál: Pískovec, pozlacené kovové doplňky

Restaurování: 1913 Jakobem Kozourkem

Život sv. Aloise Gonzagy jsem již vylíčila na straně 19 u sochy anděla s medailonem s reliéfem světce.

Pískovcová socha světce [obr. 17] je osazena na odstupňovaném podstavci u konce terasy kostela. Postava má lehce esovité prohnutí směrem k levému boku a levá noha nakročuje dopředu. Alois je oděn v jednoduché sutaně přepásané v půli a na zádech mu spočívá plášť, který je zepředu okolo krku sepnut. Hlava světce s mladou tváří hledí směrem do dále. Pravá ruka ovinutá pláštěm svírá knihu a levá spočívá v levý bok.

Podstavec se skládá z pravoúhlého směrem nahoru odstupňovaného soklu. Střední část se konvexně prohýbá vzhůru a po stranách je zdobena volutami. Uprostřed se nachází dekorativní kartuše s vytesaným nápisem S. ALOISIUS. Na vrcholu je umístěna odstupňovaná římsa, na které spočívá menší podstavec, na němž stojí socha světce.

K prvnímu restaurování dochází roku 1913 z rukou Jakoba Kozourka. Ten sochu očistil, nahradil chybějící části novými a připojil je tmelem. Nakonec celek zakonzervoval.⁸¹

7. Soubor soch na zámecké ohradní zdi

Soubor sedmi soch a čtyř váz se nachází na ohradní zdi zámku, která je v blízkosti hlavní silnice mezi Litoměřicemi a Českou Lípou.

Od východní části zdi jsou zde vyobrazena dvě sousoší s postavami putti, poté socha sv. Františka Xaverského, sv. Jakuba Většího, Immaculaty, sv. Josefa s Ježíškem a sv. Ignác z Loyoly.

Jako u předchozích děl je autorství celého sochařského celku diskutabilní. Mojmír Horyna a Milada Vilímková ve svém stavebně historickém průzkumu rezidence přisuzují všechna díla na ohradní zámecké zdi jezuitskému sochaři Tobiáši Süßmayerovi.⁸² Liběšický rodák Gustav Klepsch se také vyjadřuje o sochařském celku ve své knize *Von der Sonnenseite des Geltsch*. Zde uvádí, že jde o velice kvalitní díla neznámého autora, která byla spolu se sochami sv. Leonarda a sv. Donáta od Tobiáše Süßmayera slavnostně osazena 21. září 1762.⁸³

U zdejšího souboru soch je více než patrné, že byly provedeny ve stejném období a z rukou toho samého autora nebo sochařské dílny. Pravděpodobnost, že by zde šlo o práce Tobiáše Süßmayera je minimální. Při detailnějším posouzení těchto soch sv. Leonarda a sv. Donáta jsou zde patrné velké rozdíly ve zpracování děl.

7. 1. Skupina dvou sousoší putti na pilířích zámecké brány

Neznámý autor

1757

Na obou pilířích zámecké brány

Materiál: Pískovec, pozlacené kovové doplňky

Restaurování: 1955 D. Kříčkou a A. Viškovskou, 1985 Miladou Kodadovou a Janem Staňkem

Pískovcová sousoší [obr. 19] se nachází na odstupňované římse pilířů zámecké brány.

Pravé strana sousoší [obr. 20] je tvořena z dvou postav putti. Pravý putto s tiárou na hlavě sedí na skalisku a v ruku svírá kotvu, křesťanský symbol naděje. Hledí na druhou postavu dítěte a levou nohou stojí na části kotvy, jenž se nedochovala. Levý putto s esovitým prohnutím těla našlapuje dopředu pravou nohou. Stojí vedle druhé postavy, k níž napřahuje levou rukou a pravou svírá procesní kříž, symbol vítězství, jenž je v horní polovině pozlacen. Hlavu má mírně nakloněnou k levé straně a poklidně hledí směrem do dále. Obě postavy jsou spoře oděny v pláštích s reliéfním vyobrazením rubu ve tvaru proužků.

Levá strana sousoší [obr. 21] je tvořena jako u protějšiho díla dvěma postavami sedících putti. Pravý putto sedí na skalisku a levou ruku má položenou na temeni hlavy. Druhý putto sedí též na skalisku a pravou rukou přidržuje knihu. Obě postavy jsou oděny ve stejné pláště, jak je to u druhého díla. Toto sousoší je v současnosti velice poškozeno. Chybí zde hlava levé postavy putto, části těl a drapérie. Podle popisu Gustava Klepsche měl být i u jednoho z nich zobrazen biret.⁸⁴

Roku 1955 jsou skulptury restaurovány akademickými sochaři D. Kříčkou a A. Viškovskou. Levá část sousoší byla doplněna o chybějící části, ale není specifikováno o kterou z postav dětí jde. Nově vymodelována byla pravá tvář jednoho z putti, polovina hlavy, paže a části drapérie. U pravého sousoší byla doplněna hlava jednoho z putti, část mitry, drapérie a dvě části kotvy.⁸⁵ K dalšímu restaurování obou sousoší dochází roku 1985 z rukou akademických sochařů Milady Kodadové a Jana Staňka. Pravé sousoší bylo ve velmi špatném stavu, díky povětrnostním vlivům a předešlému neodbornému zásahu. Proto se odstranily nevhodné doplňky a nahradily se novými - partie hlavy, ruka, horní část kotvy, drapérie a nohy. Nakonec bylo provedeno

očištění a pozlacení procesního kříže. U levého sousoší restaurování proběhlo podobně, bylo potřeba domodelovat asi 90% díla. Zrekonstruovala se část obličeje jednoho z dětí, drapérie, kolena, nohy a chodidla. Celek se poté barevně sjednotil a zakonzervoval.⁸⁶

7. 2. Sv. František Xaverský

Neznámý autor

1757

Na ohradní zdi zámku

Materiál: Pískovec, pozlacené kovové doplňky

Restaurování: 1955 D. Kříčkou a A. Viškovskou, 1985 Miladou Kodadovou a Janem Staňkem

Sv. František Xaverský, jezuitský světec se narodil na zámku Javier ve španělské oblasti Navarra. Během studia na univerzitě v Paříži se seznámil s Ignácem z Loyoly, díky čemuž se později stal jedním ze sedmi budoucích jezuitů. Za svého života dbal na jezuitské tažení v zahraničních misiích na Dálném východě. Hlavním centrem mu byl stát Goa v Indii, odkud pak cestoval po východní a jižní Indii, Cejloně, Malajském poloostrově a Japonsku. Při pokusu podniknout misijní činnost v Číně cestou onemocněl a v roce 1552 zemřel na ostrově Sančao blízko Kantonu. František Xaverský byl kanonizován v roce 1622 Řehořem XV. a Pius XI. ho v roce 1927 jmenoval patronem zámořských misií.

Světec je patronem jezuitů, Indie, misionářů a přímluvcem za dobrou hodinu smrti. Také je pomocníkem proti moru a záštitou proti bouři.⁸⁷ Jeho atributy jsou krucifix a lilie.⁸⁸

Pískovcová socha sv. Františka Xaverského [obr. 22] v životní velikosti se nachází na odstupňovaném podstavci. Postava je lehce

natočena k pravému boku a levou nohou nakračuje dopředu. František je zde oděn v jednoduchou sutanu, na níž se nachází na drapérii bohaté superpeliceum, jenž má krásně zdobené dolní okraje jemnou krajkou. Na ramenou světce spočívá štóla, která je ukončena na dolních koncích křížky. Světec, jenž má pozlacenou svatozář na temeni, naklání hlavu k pravé straně a hledí směrem do dále. Františkova poklidná postarší tvář s vousem je orámována vlnitými kadeřemi. Pravou ruku má postava položenou na hrudi a pozvednutá levá svírala krucifix, který se nezachoval.

Podstavec sochy se skládá z pravouhlého nízkého soklu, z něhož vystupuje střední část, jenž se konvexně prohýbá vzhůru. Po krajích je zdobena volutami a uvnitř se nacházejí fragmenty nápisové kartuše. Zachovaly se zde jen části rokají a ústředního motivu mušle, pod níž je fragment písmena S. Podstavec je zakončen odstupňovanou římsou na níž se nachází malý podstavec na němž stojí socha světce.

V roce 1955 byly provedeny na skulptuře sv. Františka větší opravy. Musely být domodelovány části pravého a levého chodidla, část brady s vousem, levá ruka a rohy podstavce. Hlava světce byla též opravena, protože byla poničena a také neodborně spojena.⁸⁹ K dalšímu a poslednímu restaurování došlo v roce 1986. Dílo bylo opraveno jako poslední z celého souboru, kvůli chybějící hlavě, jež roku 1978 spadla a poté byla občany obce uložena. Po jejím nalezení byla v dezolátním stavu, zachovaly se jen dva fragmenty - část zátylku, temeno hlavy s čelem a část očí. Hlava se poté upevnila k celku a doplnily se k ní chybějící části obličeje, krku a vlasů. Levá ruka držící kříž chyběla a proto byla provedena její rekonstrukce. Nakonec se socha očistila, doplnily se chybějící fragmenty římsy a kartuše se jménem světce. Kříž a svatozář byly také očištěny, opraveny a znovu pozlaceny.⁹⁰

7. 3. Sv. Jakub Větší

Neznámý autor

1757

Na ohradní zdi zámku

Materiál: Pískovec, pozlacené kovové doplňky

Restaurování: 1955 D. Kříčkou a A. Viškovskou, 1985 Miladou Kodadovou a Janem Staňkem

Sv. Jakub Větší patří mezi trojici nejmilovanějších Kristových apoštolů a zároveň patřil mezi první křesťanské mučedníky. Jako první z apoštolů zemřel okolo Velikonoc v roce 44 v Jeruzalémě. Na rozkaz krále Heroda Agrippy byl sťat pro svou víru.

Světec je patronem Španělska, válečníků, lékárníků, poutníků. Je přímluvcem za dobré počasí, dobrou úrodu polních plodin.⁹¹ Často je vyobrazen s kloboukem se širokou krepou, pláštěm, mošnou, holí a mušlí.⁹²

Socha sv. Jakuba Většího [obr. 23] je vytvořena z pískovce v životní velikosti a osazena na odstupňovaném soklu. Postava světce má esovité prohnutí, natáčí se k pravému boku a levá noha nakračuje dopředu. Jakub je oblečen v poutnickém oděvu. To se skládá z jednoduchého roucha, jenž sahá pod kolena a přes něj má přehozený plášť s bohatou drapérií. Na levé straně zad má připevněn světcův atribut- klobouk se širokou krepou. V pravé ruce drží rozevřenou knihu a v levé svírá další atribut, poutnickou hůl v horní části ozdobenou křížkem. Hlava zdobená na temeni pozlacenou svatozáří je nakloněna k pravé straně a hledí do otevřené knihy. Poklidná tvář světce s dlouhým plnovousem je lemována vlnitými kadeřemi.

Podstavec sochy je vytvořen stejným způsobem jako u vedlejší plastiky sv. Františka Xaverského. Změna je jen v ústřední kartuši, kdy

je zde jiný typ mušle a rokají. Z vytesaného nápisu S. JACOBUS se zachovala jen poslední písmena BUS.

Roku 1955 byla socha sv. Jakuba Většího podrobena rozsáhlé rekonstrukci. Chyběly části pravého a levého chodidla, celá levá ruka a téměř celá hlava. Proto byly tyto chybějící části doplněny a poté skulptura očištěna.⁹³ Podle restaurátorské zprávy z roku 1985 došlo k opětovnému poškození díla v oblasti hlavy, obličeje a levé ruky. Tvář byla tak poničena, že na základě dochovaných fragmentů originálu musela být provedena rekonstrukce pravděpodobného vzhledu. Levá ruka se nahradila nově vytvořenou a kartuše s jménem světce byla zrekonstruována. Nakonec byla socha očištěna a zakonzervována.⁹⁴

7. 4. Immaculata

Neznámý autor

1757

Na ohradní zdi zámku

Materiál: Pískovec, pozlacené kovové doplňky

Restaurování: 1955 D. Kříčkou a A. Viškovskou, 1985 Miladou Kodadovou a Janem Staňkem

Immaculata, Neposkvrněné početí je ustáleným ikonografickým typem vyobrazení Panny Marie. Obvykle je zobrazena prostovlasá se svatozáří jež je složena z 12 hvězd. Ruce má sepjaté na hrudi a stojí na půlměsíci nebo zeměkouli obtočené hadem, jenž drží v tlamě jablko - symbol dědičného hříchu.⁹⁵

Pískovcová socha Immaculaty [obr. 24] vytvořená v životní velikosti je osazena na odstupňovaném podstavci ve středu zámecké ohradní zdi. Postava má esovité prohnutí, natáčí se směrem k svému pravému boku a stojí na zeměkouli. Panna Maria je oděna

v jednoduchý splývavý šat, jenž je v půli přepásán a na pravém boku je drapérie našasena. Horní část těla zakrývá plášť, který má v rubu vytesané proužky. Hlava Marie s pozlacenou svatozáří s dvanácti hvězdami je natočená k pravému rameni a hledí směrem k příchozím. Mladou tvář lemují dlouhé vlnité vlasy, jež jsou z velké části pokryté rouškou. Pravá ruka Marie přidrží drapérii pláště a pozlacený stonek s květy lilie a druhá ruka je položena na hrudi. V dolní části plastiky je vyobrazena zeměkoule s okřídleným ještěrem po němž Panna Marie šlape levou nohou. Hlava ještěra i noha Marie se nezachovaly.

Podstavec má stejné provedení jako u ostatních děl. Zde je jen sokl vyšší, aby socha Immaculaty vynikla nad ostatními svoji důležitostí a motivem. Ústřední část s vyobrazenou kartuší, jež nesla nápis s chronogramem, je velice poškozena. Zachovala se počáteční slova DEI MATTER SINE a dolní část je velice špatně čitelná. Na zadní straně podstavce je vytesán rok 1757, letopočet vzniku sochy. Celek ukončuje několikrát odstupňovaná římsa na níž stojí skulptura Panny Marie.

V roce 1955 byla socha Immaculaty restaurována D. Kříčkou a A. Viškovskou. Dílo nebylo příliš poničeno a tak jen došlo k doplnění menší části nohy a následně byl celek očištěn.⁹⁶ Poslední restaurování z roku 1985 uvádí, že hlava Panny Marie byla na temeni, kde se nachází svatozář, narušena korozičním vlivem. Celek povrchu sochy byl poměrně zachován, jen oblast soklu byla velice poničena. Tím se znemožnila čitelnost textu v kartuši.⁹⁷

7. 5. Sv. Josef s Ježíškem

Neznámý autor

1757

Na ohradní zdi zámku

Materiál: Pískovec, pozlacené kovové doplňky

Restaurování: 1955 D. Kříčkou a A. Viškovskou, 1985 Miladou Kodadovou a Janem Staňkem

Sv. Josef je patronem řemeslníků, tesařů, vychovatelů, bratrstev a řeholních organizací, dětí a celé církve. Je přímluvce za dobrou smrt.⁹⁸ Jeho atributy jsou tesařské nástroje, vypučený prut či hůl a lilie. Bývá často zobrazen, jak vede za ruku malého Ježíška, nebo ho drží v náručí.⁹⁹

Sousoší sv. Josefa s Ježíškem [obr. 25], vytvořené z pískovce v životní velikosti, se nachází na odstupňovaném podstavci. Postava Josefa je lehce natočena k levému boku a oděna je v jednoduché roucho s dlouhými širokými rukávy. Po zádech mu spadá plášť, jenž je po obou stranách světce dekorativně našasen. Jeden z jeho cípů obtáčí levé rameno Josefa a ten jeho zbývajícím koncem zahaluje nahou postavu Ježíška, kterého drží v náručí. V pravé ruce světec drží svůj atribut- pozlacený rozkvetlý stonek lilie. Postarší tvář s plnovousem, lemovaná po stranách polodlouhými vlnitými vlasy, hledí poklidně směrem k divákovi. Na temeni hlavy Josefa spočívá pozlacená svatozář, jako je to též u postavy dítěte. Tvář malého Ježíška se s úsměvem natáčí k sv. Josefovi a nadzdvihnutými dvěma prsty pravé ruky žehná příchozím.

Podstavec je zde opět proveden stejně jako u ostatních soch. Kartuše nese uprostřed nápis S. JOSEPHUS.

Sousoší sv. Josefa s Ježíškem bylo asi poprvé restaurováno v roce 1955. Musely být zde domodelovány části levé nohy a rohy podstavce.¹⁰⁰ K větším opravám z důvodu velkého počtu poškozených

míst dochází roku 1985. Temena hlav sv. Josefa a Ježíška byly narušeny zkorodovanými čepy svatozáří. Proto musely být tyto části opraveny spolu s pravým předloktím Josefa a ruky Ježíška. Nakonec se zpevnila celá část soklu a celek byl zrestaurován.¹⁰¹

7. 6. Sv. Ignác z Loyoly

Neznámý autor

1757

Na ohradní zdi zámku

Materiál: Pískovec, pozlacené kovové doplňky

Restaurování: 1955 D. Kříčkou a A. Viškovskou, 1985 Miladou Kodadovou a Janem Staňkem

Sv. Ignác z Loyoly, zakladatel Tovaryšstva Ježíšova se narodil roku 1491 do zámožné šlechtické rodiny na zámku Loyola v severním Španělsku. V období své vojenské kariéry byl při obléhání Pamplony vážně zraněn na noze. Během dlouhé rekonvalescence se věnoval studiu náboženství a četbě knih s tématem života Krista. Při studiu v Paříži poznává další budoucí spoluzakladatele řádu mezi něž patřil František Xaverský. Roku 1540 je řád Tovaryšstva Ježíškova formálně potvrzen Pavlem III. Do čela řádu byl jmenován samotný Ignác a tento post zastával až do své smrti roku 1556. Za světce byl prohlášen Řehořem XV. v roce 1622 spolu s Františkem Xaverským.¹⁰²

Sv. Ignác je patronem vojáků, dětí a jezuitů. Také je pomocníkem při těžkých porodech, proti moru a horečce.¹⁰³ Jeho atributy jsou kniha s nápisem „Ad maiorem Dei gloriam“, řádový monogram IHS a srdce s trnovou korunou.¹⁰⁴

Pískovcová socha sv. Ignáce z Loyoly [obr. 26] v životní velikosti, uzavírá celek soch stojících na ohradní zdi zámku. Postava je oděna

v albě s jemnou krajkou okolo zápěstí a na dolním konci šatu. Na ní spočívá krásně zdobený ornát s ornamentálními a rostlinnými motivy po celé své délce. Světec, jenž má na temeni pozlacenou svatozář, naklání hlavu k levé straně a hledí směrem k nebi. Pravá ruka drží rozevřenou knihu zobrazující písmena ADMG, jenž značí motto jezuitského řádu „Ad maiorem Dei gloriam“ – „K větší slávě Boží“. Levá ruka spočívá na hrudi a je obtočena na zápěstí štólou, zdobenou křížkem na konci.

Podstavec je opět vytvořen stejným stylem jako u předešlých soch. Ústřední část s kartuší, vytvořenou z rokají a mušle nese nápis S. IGNATIUS.

V roce 1955 došlo u sočuly k větším opravám. Doplněny byly části temene, pravé ruky, levého chodidla a rohy u podstavce.¹⁰⁵ Poslední restaurování bylo provedeno v roce 1985. Tehdy byl celý povrch sočuly narušen povětrnostními vlivy. Největší poškození se nacházelo na pravé ruce a temeni hlavy, díky korozním činnostem čepu svatozáře. Bylo také nutné odstranit předešlé opravy a doplnit je novými částmi. Podstavec se nacházel také v dezolátním stavu, proto prošel náročným restaurováním a nakonec byl doplněn chybějícími částmi.¹⁰⁶

7. 7. Ornamentální vázy

Neznámý autor

1757

Na ohradní zdi zámku

Materiál: Pískovec

Restaurování: 1955 D. Kříčkou a A. Viškovskou, 1985 Miladou Kodadovou a Janem Staňkem

Celek sochařské výzdoby na ohradní zámecké zdi doplňují ornamentální vázy. Z celkové počtu čtyř soch se dnešní době zachovaly jen tři. Chybějící váza [obr. 27] se nacházela vedle blízkosti pravého pilíře zámecké brány a zachoval se z ní jen podstavec a čep. Lze ale předpokládat, že byla podobného typu jako další váza [obr. 28], která se nachází u pravého pilíře zámecké brány. Předposlední skulptura [obr. 29] je osazena v západním nároží zámecké zdi a nedaleko ní stojí poslední z váz [obr. 30]. Sochy jsou zdobeny různými typy rokají a u poslední vázy na západní straně jsou také vyobrazeny stylizované palmety.

Roku 1955 byla díla podrobena rozsáhlému restaurování. Musely být domodelovány chybějící části a u některých z váz i nové hlavice.¹⁰⁷ Podle restaurátorské zprávy z roku 1985 byly sochy v havarijním stavu. Jedna z nich se zachovala v torzálním stavu, čímž by se mohlo jednat o vázu, jenž se nachází u levého pilíře brány. Dále je uvedeno, že bylo nutné odstranit předešlé restaurátorské opravy a domodelovat chybějící části novými.¹⁰⁸

8. Závěr

Po podrobném zkoumání sochařské výzdoby na návsi, je jasné, že sochy vznikly v různém časovém rozpětí a z rukou rozdílných umělců. Důvodem jejich osazení je pravděpodobná snaha jezuitského řádu vytvořit řadu patronů, která by držela ochrannou ruku nad obcí a jejími obyvateli. Nejstarší sousoší Zvěstování Panny Marie možná vzniklo po renovaci kostela Nanebevzetí Panny Marie, nebo spíše po propuknutí morové epidemie v roce 1679. Tento fakt by mohl platit i pro protější soubor soch s ústřední postavou sv. Jana Nepomuckého. Všechny tyto vyobrazené postavy jsou ochránci před morem a proto možná vznikly z popudu jezuitů po poslední morové epidemii v roce 1715. Co se týče skupiny sochařských děl na ohradní zdi, vznikly při závěrečné výzdobě okolí rezidence roku 1757. Zbývající sochy, které se nachází u kostela, byly osazeny v rozdílném období a kvůli různým příležitostem. Jak jsem už vícekrát podotkla, je zde autorství sochařských děl velice diskutabilní. Literatura i archivní prameny o tomto tématu mlčí a vyčetla jsem jen, že socha sv. Leonarda a sv. Donáta byla vytvořena sochařem Tobiášem Süssmayerem.

Při bližším zkoumání pramenů a literatury jsem nezjistila, zda zdejší soubor soch má společný ikonografický koncept. Z mého subjektivního pohledu tomu tak není kvůli postupnému osazení děl na návsi. Možná by se dalo přemýšlet o skupině skulptur na zámecké ohradní zdi, protože ve uprostřed je vyobrazena Svatá rodina.

9. Summary

This work is focused on a statue decoration on the village square in the centre of Liběšice. This unique baroque complex was originating gradually from the end of the 17th century to the 70's of the 18th century and it was made to order by the Jesuit order here. Thanks to their visionary concept, in a relatively short time a kind of series of saints was made taking the village and its inhabitants under its wing. Location of these statues was not random, the Jesuits wanted to draw attention to the importance of the place, where nearby a renovated church of the Assumption was situated and also a newly built residence of the Order, on the basis of a plan by Kilian Ignaz Dientzenhofer. The authorship of the statue works is very debatable, as the statues originated in different times and as to their realization. The biography and archival sources are silent about this topic and the only available information is that the statue of saint Leonard and saint Donatus was made by a sculptor Tobias Süßmayer in 1762. The oldest sculptural group - the Annunciation may have originated after the renovation of the church of the Assumption, or more likely after the plague epidemic in 1679 had broken out. This fact could be valid also for the opposite set of sculptures with the main sculptural group of saint John of Nepomuk. All these represented figures are protectors against plague and that is why they may have originated at the instigation of the Jesuits after the last plague epidemic in 1715. As far as a group of sculptural works on the fence wall is concerned, they originated during the final decoration of the surroundings of the residence in 1757. Remaining statues in the neighbourhood of the church were fitted in different times and for different occasions.

10. Poznámky

¹ Mojmir Horyna – Milada Vilímková, Dějiny objektu, in: *Liběšice, Bývalá jezuitská kolej, Stavebně historický průzkum*, Praha 1982, s. 1–2, uloženo v archivu ústředního pracoviště NPÚ v Praze.

² Rudolf Anděl, heslo Liběšice, in: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku III.*, Praha 1984, s. 269.

³ Horyna – Vilímková (pozn. 1), s. 2–3.

⁴ Anděl (pozn. 2), s. 269–270.

⁵ Horyna – Vilímková (pozn. 1), s. 5–7.

⁶ Karel Kuča, heslo Liběšice, in: *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku III. díl*, Praha 1998, s. 465.

⁷ Anděl (pozn. 2), s. 270–271.

⁸ Gustav Klepsch, Statuen und kapellen, in: *Liebeschitz bei Auscha*, Liebeschitz 1912, s. 99–103, uloženo v archivu SOkA Litoměřice/Lovosice.

⁹ Kuča (pozn. 6), s. 465.

¹⁰ V. Luksch, Liebeschitz – Liběšice, in: *Památky okresu Litoměřice II. díl, Litoměřice venkov*, s. 76–84, uloženo v archivu SOkA Litoměřice/Lovosice.

¹¹ Horyna – Vilímková (pozn. 1), s. 12–31.

¹² Ivana Čornejová, II. Očekáváme zprávy z Prahy aneb uvedení Tovaryšstva do Čech, in: *Tovaryšstvo Ježíšovo: Jezuité v Čechách*, Praha 1995, s. 27.

¹³ Tomáš Václav Bílek, I. Kolleje jesuitské, in: *Statky a jmění kollejí jesuitských, klášterů, kostelů, bratrstev a jiných ústavů v království Českém od císaře Josefa II. zrušených*, Praha 1893, s. 1.

¹⁴ Ivana Čornejová, VI. Cesta k bělohorské pláni, in: *Tovaryšstvo Ježíšovo: Jezuité v Čechách*, Praha 1995, s. 87.

- ¹⁵ Ivana Čornejová, VII. Rekatolizace, emigrace a jezuité, in: *Tovaryšstvo Ježíšovo: Jezuité v Čechách*, Praha 1995, s. 92.
- ¹⁶ Ivana Čornejová, VIII. Provincia Bohemiae Societatis Iesu, in: *Tovaryšstvo Ježíšovo: Jezuité v Čechách*, Praha 1995, s. 111.
- ¹⁷ Ivana Čornejová, XIII. Soumrak a pád slavného řádu, in: *Tovaryšstvo Ježíšovo: Jezuité v Čechách*, Praha, s. 202.
- ¹⁸ Čornejová (pozn. 17), s. 207.
- ¹⁹ Bílek (pozn. 13), s. 5.
- ²⁰ <http://www.jesuit.cz/historie.php>, vyhledáno 31. 10. 2012.
- ²¹ Tomáš Václav Bílek, I. Kolleje jezuitské - A. Jezuitská sídla: I. Kolleje u sv. Klimenta v Starém městě pražském a rezidence její v Liběšicích, v Tuchoměřicích, v Opočnech a Staré Boleslavi, in: *Statky a jmění kollejí jezuitských, klášterů, kostelů, bratrstev a jiných ústavů v království Českém od císaře Josefa II. zrušených*, Praha 1893, s. 13–14.
- ²² Horyna – Vilímková (pozn. 1), s. 5–6.
- ²³ Anděl (pozn. 2), s. 270.
- ²⁴ Tomáš Václav Bílek, I. Kolleje jezuitské - A. Jezuitská sídla: I. Kolleje u sv. Klimenta v Starém městě pražském a rezidence její v Liběšicích, v Tuchoměřicích, v Opočnech a Staré Boleslavi, in: *Statky a jmění kollejí jezuitských, klášterů, kostelů, bratrstev a jiných ústavů v království Českém od císaře Josefa II. zrušených*, Praha 1893, s. 18–25.
- ²⁵ Horyna – Vilímková (pozn. 1), s. 7.
- ²⁶ Anděl (pozn. 2), s. 270.
- ²⁷ Horyna – Vilímková (pozn. 1), 8–12.
- ²⁸ Anděl (pozn. 2), s. 271.
- ²⁹ Tomáš Václav Bílek, *Statky a jmění kollejí jezuitských, klášterů, kostelů, bratrstev a jiných ústavů v království Českém od císaře Josefa II. zrušených*, Praha 1893.

³⁰ Gustav Klepsch, *Liebeschitz bei Auscha*, Liebeschitz 1912, uloženo v archivu SOkA Litoměřice/Lovosice.

³¹ Gustav Klepsch, *Von der Sonnenseit des Geltsch*, Reichenberg 1932, uloženo v Národním archivu v Praze (část Dejvice).

³² Oldřich J. Blažíček, *Sochařství baroku v Čechách, Plastika 17. a 18. věku*, Praha 1958.

³³ Mojmír Horyna – Milada Vilímková, *Liběšice, Bývalá jezuitská kolej, Stavebně historický průzkum*, Praha 1982, uloženo v archivu ústředního pracoviště NPÚ v Praze.

³⁴ Rudolf Anděl, *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku III.*, Praha 1984.

³⁵ Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku III. díl*, Praha 1998.

³⁶ Václav Volek, *Neznámé Čechy 3, Posvátná místa severozápadních Čech*, Praha 2011.

³⁷ Gustav Klepsch, Im Schmuck der Statuen, in: *Von der Sonnenseit des Geltsch*, Reichenberg 1932, s. 79, uloženo v Národním archivu v Praze (část Dejvice).

³⁸ Klepsch (pozn. 8), s. 100.

³⁹ Oldřich J. Blažíček, poznámka 163, in: *Sochařství baroku v Čechách, Plastika 17. a 18. věku*, Praha 1958, s. 283.

⁴⁰ Engelbert Kirschbaum, heslo sv. Jan a Pavel, in: *Lexikon der christlichen Ikonographie - Ikonographie der Heiligen Bänden 7*, Řím 1994, s. 193.

⁴¹ NPÚ ústřední pracoviště Praha, evidenční listy movitých a nemovitých památek, eviden. č. 23450/5–2119.

⁴² Národní archiv v Praze (část Chodovec), inv. č. SPS - d - 84, restaurátorské zprávy.

⁴³ Národní archiv v Praze (část Chodovec), inv. č. SPS 298, restaurátorské zprávy.

⁴⁴ NPÚ ústřední pracoviště Praha, evidenční listy movitých a nemovitých památek, inv. č. 23450/5–2119.

⁴⁵ Slavomír Ravik, 5. Patroni a jejich osudy - Alois Gonzaga, in: *O světcích a patronech*, Praha 2006, s. 127–128.

⁴⁶ <http://catholica.cz/?id=2768>, vyhledáno 13. 11. 2012.

⁴⁷ NPÚ ústřední pracoviště Praha, evidenční listy movitých a nemovitých památek, inv. č. 23450/5–2119.

⁴⁸ Národní archiv v Praze (část Chodovec), inv. č. SPS - d - 84, restaurátorské zprávy.

⁴⁹ Národní archiv v Praze (část Chodovec), inv. č. SPS 298, restaurátorské zprávy.

⁵⁰ NPÚ ústřední pracoviště Praha, evidenční listy movitých a nemovitých památek, inv. č. 23450/5–2119.

⁵¹ Pavel Panoch, V. 8. Sv. Jan Nepomucký s (mezi) anděly: tzv. svatojánské oratorium, in: *Kult sv. Jana Nepomuckého v barokním umění východních Čech. Historie, ikonografické okruhy, donátorské pozadí*, Disertační práce, Olomouc 2008, s. 143–153.

⁵² James Hall, heslo Jan Nepomucký, in: *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, Praha 1991, s. 189–190.

⁵³ NPÚ ústřední pracoviště Praha, evidenční listy movitých a nemovitých památek, inv. č. 23450/5–2119.

⁵⁴ Národní archiv v Praze (část Chodovec), inv. č. SPS - d - 84, restaurátorské zprávy.

⁵⁵ Národní archiv v Praze (část Chodovec), inv. č. SPS 298, restaurátorské zprávy.

⁵⁶ NPÚ ústřední pracoviště Praha, evidenční listy movitých a nemovitých památek, inv. č. 23450/5–2119.

⁵⁷ <http://www.jesuit.cz/osobnost.php?id=16>, vyhledáno 13.11. 2012.

⁵⁸ <http://catholica.cz/?id=4187>, vyhledáno 13. 11. 2012.

⁵⁹ NPÚ ústřední pracoviště Praha, evidenční listy movitých a nemovitých památek, inv. č. 23450/5–2119.

⁶⁰ Národní archiv v Praze (část Chodovec), inv. č. SPS - d - 84, restaurátorské zprávy.

⁶¹ Národní archiv v Praze (část Chodovec), inv. č. SPS 298, restaurátorské zprávy.

⁶² NPÚ ústřední pracoviště Praha, evidenční listy movitých a nemovitých památek, inv. č. 23450/5–2119.

⁶³ Národní archiv v Praze (část Chodovec), inv. č. SPS - d - 84, restaurátorské zprávy.

⁶⁴ Národní archiv v Praze (část Chodovec), inv. č. SPS 298, restaurátorské zprávy.

⁶⁵ Ulrich Thieme – Felix Becker, heslo Süsmayr, in: *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, Leipzig 1938, s. 275.

⁶⁶ Oldřich J. Blažíček, poznámka 328, *Sochařství baroku v Čechách, Plastika 17. a 18. věku*, Praha 1958, s. 293.

⁶⁷ Klepsch (pozn. 37), s. 78.

⁶⁸ Slavomír Ravik, 5. Patroni a jejich osudy - Leonard (Linhart) z Lomoges (Noblatu), in: *O světcích a patronech*, Praha 2006, s. 377–378.

⁶⁹ James Hall, heslo Leonard, in: *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, Praha 1991, s. 248.

⁷⁰ Národní archiv v Praze (část Chodovec), inv. č. SPS - d - 84, restaurátorské zprávy.

⁷¹ http://cs.wikipedia.org/wiki/Svat%C3%BD_Don%C3%A1t, vyhledáno dne 17. 11. 2012.

⁷² <http://catholica.cz/index.php?id=3591>, vyhledáno dne 17.11. 2012.

⁷³ Národní archiv v Praze (část Chodovec), inv. č. SPS - d - 84, restaurátorské zprávy.

⁷⁴ Slavomír Ravik, 5. Patroni a jejich osudy - Vavřinec, in: *O světcích a patronech*, Praha 2006, s. 508–509.

⁷⁵ James Hall, heslo Vavřinec, in: Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění, Praha 1991, s. 471–472.

⁷⁶ Národní archiv v Praze (část Chodovec), inv. č. SPS - d - 84, restaurátorské zprávy.

⁷⁷ Národní archiv v Praze (část Chodovec), PÚR - 42, restaurátorské zprávy.

⁷⁸ Národní archiv v Praze (část Chodovec), inv. č. SPS - d - 84, restaurátorské zprávy.

⁷⁹ Národní archiv v Praze (část Chodovec), PÚR - 42, restaurátorské zprávy.

⁸⁰ Národní archiv v Praze (část Chodovec), inv. č. SPS - d - 84, restaurátorské zprávy.

⁸¹ Národní archiv v Praze (část Chodovec), inv. č. SPS - d - 84, restaurátorské zprávy.

⁸² Mojmír Horyna – Milada Vilímková, Architektonický rozbor, in: *Liběšice, Bývalá jezuitská kolej, Stavebně historický průzkum*, Praha 1982, s. 38–39, uloženo v archivu ústředního pracoviště NPÚ v Praze.

⁸³ Klepsch (pozn. 37) , s. 78–79.

⁸⁴ Klepsch (pozn. 8), s. 100.

⁸⁵ Národní archiv v Praze (část Chodovec), inv. č. SPS 298, restaurátorské zprávy.

⁸⁶ Milada Kodadová – Jan Staněk, restaurátorské zprávy, Praha 1986, v majetku Ústavu pro mentálně postižené v Liběšicích.

⁸⁷ Slavomír Ravik, 5. Patroni a jejich osudy - heslo František Xaverský, in: *O světcích a patronech*, Praha 2006, s. 236–239.

⁸⁸ James Hall, heslo František Xaverský, in: Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění, Praha 1991, s.140–141.

⁸⁹ Národní archiv v Praze (část Chodovec), inv. č. SPS 298, restaurátorské zprávy.

⁹⁰ Milada Kodadová – Jan Staněk, restaurátorské zprávy, Praha 1986, v majetku Ústavu pro mentálně postižené v Liběšicích.

- ⁹¹ Slavomír Ravik, 5. Patroni a jejich osudy - Jakub Starší či Větší, in: *O světcích a patronech*, Praha 2006, s. 286.
- ⁹² James Hall, heslo Jakub Větší, in: *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, Praha 1991, s.182–183.
- ⁹³ Národní archiv v Praze (část Chodovec), inv. č. SPS 298, restaurátorské zprávy.
- ⁹⁴ Milada Kodadová – Jan Staněk, restaurátorské zprávy, Praha 1986, v majetku Ústavu pro mentálně postižené v Liběšicích.
- ⁹⁵ Jaroslav Herout, Slovník- Immaculata, in: *Slabikář návštěvníků památek*, Praha 1978, s. 145.
- ⁹⁶ Národní archiv v Praze (část Chodovec), inv. č. SPS 298, restaurátorské zprávy.
- ⁹⁷ Milada Kodadová – Jan Staněk, restaurátorské zprávy, Praha 1986, v majetku Ústavu pro mentálně postižené v Liběšicích.
- ⁹⁸ Slavomír Ravik, 5. Patroni a jejich osudy - Josef z Nazaretu, in: *O světcích a patronech*, Praha 2006, s. 325.
- ⁹⁹ James Hall, Josef, in: *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, Praha 1991, s.203–204.
- ¹⁰⁰ Národní archiv v Praze (část Chodovec), inv. č. SPS 298, restaurátorské zprávy.
- ¹⁰¹ Milada Kodadová – Jan Staněk, restaurátorské zprávy, Praha 1986, v majetku Ústavu pro mentálně postižené v Liběšicích.
- ¹⁰² Slavomír Ravik, 7. Zakladatelé a myslitelé - Ignác z Loyoly, in: *O světcích a patronech*, Praha 2006, s. 633–639.
- ¹⁰³ Slavomír Ravik, 5. Patroni a jejich osudy - Ignác z Loyoly, in: *O světcích a patronech*, Praha 2006, s. 281.
- ¹⁰⁴ James Hall, heslo Ignác z Loyoly, in: *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, Praha 1991, s.173–174.
- ¹⁰⁵ Národní archiv v Praze (část Chodovec), inv. č. SPS 298, restaurátorské zprávy.

¹⁰⁶ Milada Kodadová – Jan Staněk, restaurátorské zprávy, Praha 1986, v majetku Ústavu pro mentálně postižené v Liběšicích.

¹⁰⁷ Národní archiv v Praze (část Chodovec), inv. č. SPS 298, restaurátorské zprávy.

¹⁰⁸ Milada Kodadová – Jan Staněk, restaurátorské zprávy, Praha 1986, v majetku Ústavu pro mentálně postižené v Liběšicích.

11. Seznam pramenů a literatury

Prameny

Mojmír Horyna – Milada Vilímková, *Liběšice, Bývalá jezuitská kolej, Stavebně historický průzkum*, Praha 1982, uloženo v archivu ústředního pracoviště NPÚ v Praze.

Milada Kodadová – Jan Staněk, restaurátorské zprávy, Praha 1986, v majetku Ústavu pro mentálně postižené v Liběšicích

Národní archiv v Praze (část Chodovec), inv. č. PÚR - 42, restaurátorské zprávy.

Národní archiv v Praze (část Chodovec), inv. č. SPS - d - 84, restaurátorské zprávy.

Národní archiv v Praze (část Chodovec), inv. č. SPS 298, restaurátorské zprávy.

NPÚ ústřední pracoviště Praha, evidenční listy movitých a nemovitých památek, inv. č. 23450/5–2119.

Literatura

Rudolf Anděl, *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku III.*, Praha 1984.

Tomáš Václav Bílek, *Statky a jmění kolejí jezuitských, klášterů, kostelů, bratrstev a jiných ústavů v království Českém od císaře Josefa II. zrušených*, Praha 1893.

Oldřich J. Blažíček, *Sochařství baroku v Čechách, Plastika 17. a 18. věku*, Praha 1958.

Ivana Čornejová, *Tovaryšstvo Ježíšovo: jezuité v Čechách*, Praha 1995.

James Hall, *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, Praha 1991.

Jaroslav Herout, *Slabikář návštěvníků památek*, Praha 1978.

Engelbert Kirschbaum, *Lexikon der christlichen Ikonographie - Ikonographie der Heiligen Bäden 7*, Řím 1994.

Gustav Klepsch, *Liebeschitz bei Auscha*, Liebeschitz 1912, uloženo v archivu SOkA Litoměřice/Lovosice.

Gustav Klepsch, *Von der Sonnenseit des Geltsch*, Reichenberg 1932, uloženo v Národním archivu v Praze (část Dejvice).

Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku III. díl*, Praha 1998.

V. Luksch, *Památky okresu Litoměřice II. díl, Litoměřice venkov*, uloženo v archivu SOkA Litoměřice/Lovosice.

Pavel Panoch, *Kult sv. Jana Nepomuckého v barokním umění východních Čech. Historie, ikonografické okruhy, donátorské pozadí*, Disertační práce, Olomouc 2008.

Slavomír Ravik, *O světcích a patronech*, Praha 2006.

Ulrich Thieme – Felix Becker, *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, Leipzig 1938.

Václav Volek, *Neznámé Čechy 3, Posvátná místa severozápadních Čech*, Praha 2011.

Internetové zdroje

<http://www.jesuit.cz/historie.php>, vyhledáno 31. 10. 2012.

<http://catholica.cz/?id=2768>, vyhledáno 13. 11. 2012.

<http://www.jesuit.cz/osobnost.php?id=16>, vyhledáno 13.11. 2012.

<http://catholica.cz/?id=4187>, vyhledáno 13. 11. 2012.

http://cs.wikipedia.org/wiki/Svat%C3%BD_Don%C3%A1t, vyhledáno dne 17. 11. 2012.

<http://catholica.cz/index.php?id=3591>, vyhledáno dne 17.11. 2012.

12. Seznam vyobrazení

1. Skupina pěti soch na návsi u silnice, Liběšice
Foto: Kristýna Fendrichová
2. Neznámý autor, socha sv. Jana Mučedníka, 1732, Liběšice
Foto: Kristýna Fendrichová
3. Neznámý autor, socha anděla s medailonem se sv. Aloisem Gonzagou, 20. nebo počátek 30. let 18. století, Liběšice
Foto: Kristýna Fendrichová
4. Neznámý autor, socha sv. Jana Nepomuckého mezi anděly tzv. svatojánské oratorium, 1727, Liběšice
Foto: Kristýna Fendrichová
5. Neznámý autor, Sv. Jan Nepomucký zpovídá královnu Žofii, reliéf směrem od východu, socha sv. Jana Nepomuckého mezi anděly tzv. Svatojánské oratorium, 1727, Liběšice
Foto: Kristýna Fendrichová
6. Neznámý autor, Sv. Jan Nepomucký je svržen z Karlova mostu, prostřední reliéf, socha sv. Jana Nepomuckého mezi anděly tzv. Svatojánské oratorium, 1727, Liběšice
Foto: Kristýna Fendrichová
7. Neznámý autor, Sv. Jan Nepomucký je vyslýchán králem Václavem IV., reliéf směrem k západu, socha sv. Jana Nepomuckého mezi anděly tzv. Svatojánské oratorium, 1727, Liběšice
Foto: Kristýna Fendrichová
8. Neznámý autor, socha anděla s medailonem se sv. Stanislavem Kostkou, 20. nebo počátek 30. let 18. století, Liběšice
Foto: Kristýna Fendrichová
9. Neznámý autor, socha sv. Pavla Mučedníka, 1732, Liběšice
Foto: Kristýna Fendrichová
10. Skupina soch u kostela Nanebevzetí Panny Marie, Liběšice
Foto: Kristýna Fendrichová
11. Tobiáš Süssmayer, socha sv. Leonarda, 1762, Liběšice
Foto: Kristýna Fendrichová

12. Tobiáš Süssmayer, socha sv. Donáta, 1762, Liběšice
Foto: Kristýna Fendrichová
13. Neznámý autor, socha sv. Vavřince, 1699, Liběšice
Foto: Kristýna Fendrichová
14. Neznámý autor, Zvěstování Panny Marie, konec 17.století,
Liběšice
Foto: Kristýna Fendrichová
15. Neznámý autor, socha archanděla Gabriela, konec 17. století,
Liběšice
Foto: Kristýna Fendrichová
16. Neznámý autor, socha Panny Marie, konec 17. století, Liběšice
Foto: Kristýna Fendrichová
17. Neznámý autor, socha sv. Aloise Gonzagy, polovina 18. století,
Liběšice
Foto: Kristýna Fendrichová
18. Skupina soch na zámecké ohradní zdi, 1757, Liběšice
Foto: Kristýna Fendrichová
19. Neznámý autor, sousoší s putti na pilíři zámecké brány, 1757,
Liběšice
Foto: Kristýna Fendrichová
20. Neznámý autor, pravá strana sousoší s putti, 1757, Liběšice
Foto: Kristýna Fendrichová
21. Neznámý autor, levá strana sousoší s putti, 1757, Liběšice
Foto: Kristýna Fendrichová
22. Neznámý autor, socha sv. Františka Xaverského, 1757, Liběšice
Foto: Kristýna Fendrichová
23. Neznámý autor, socha sv. Jakuba Většího, 1757, Liběšice
Foto: Kristýna Fendrichová
24. Neznámý autor, socha Immaculaty, 1757, Liběšice
Foto: Kristýna Fendrichová
25. Neznámý autor, sousoší sv. Josefa s Ježíškem, 1757, Liběšice
Foto: Kristýna Fendrichová

26. Neznámý autor, socha sv. Ignáce z Loyoly, 1757, Liběšice
Foto: Kristýna Fendrichová
27. Neznámý autor, fragment ornamentální vázy u pravého pilíře zámecké brány, 1757, Liběšice
Foto: Kristýna Fendrichová
28. Neznámý autor, ornamentální váza u levého pilíře zámecké brány, 1757, Liběšice
Foto: Kristýna Fendrichová
29. Neznámý autor, ornamentální váza na západní straně zámecké ohradní zdi, 1757, Liběšice
Foto: Kristýna Fendrichová
30. Neznámý autor, ornamentální váza na západní straně zámecké ohradní zdi, 1757, Liběšice
Foto: Kristýna Fendrichová

13. Obrazová příloha

1. Skupina soch na návsi

2. Sv. Jan Mučedník

3. Anděl s medailonem se sv. Aloisem Gonzagou

4. Sv. Jana Nepomucký mezi anděly: tzv. svatojánské oratorium

5. Sv. Jan Nepomucký zpovídá královnu Žofii

6. Sv. Jan Nepomucký je svržen z Karlova mostu

7. Sv. Jan Nepomucký je vyslýchán králem Václavem IV.

8. Anděl s medailonem se sv. Stanislavem Kostkou

9. Sv. Pavel Mučedník

10. Skupina soch u kostela Nanebevzetí Panny Marie

11. Sv. Leonard

12. Sv. Donát

13. Sv. Vavřinec

14. Zvěstování Panny Marie

15. Archanděl Gabriel

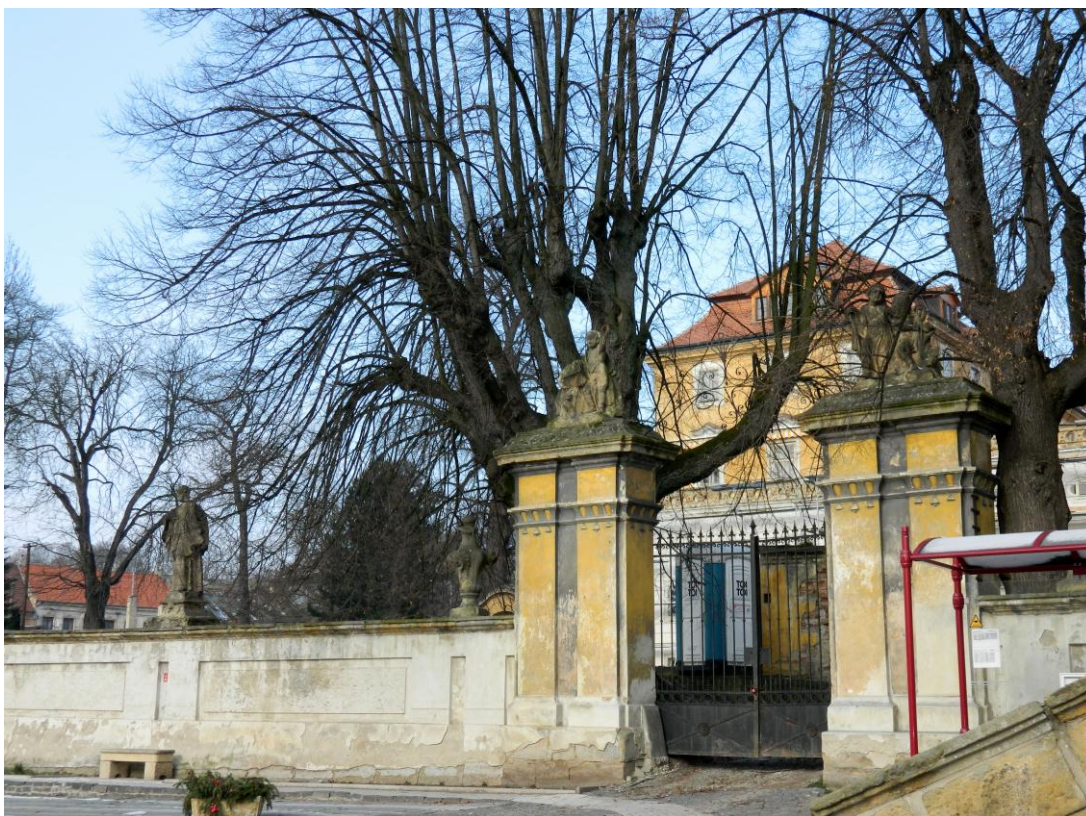
16. Panna Marie

17. Sv. Alois Gonzaga

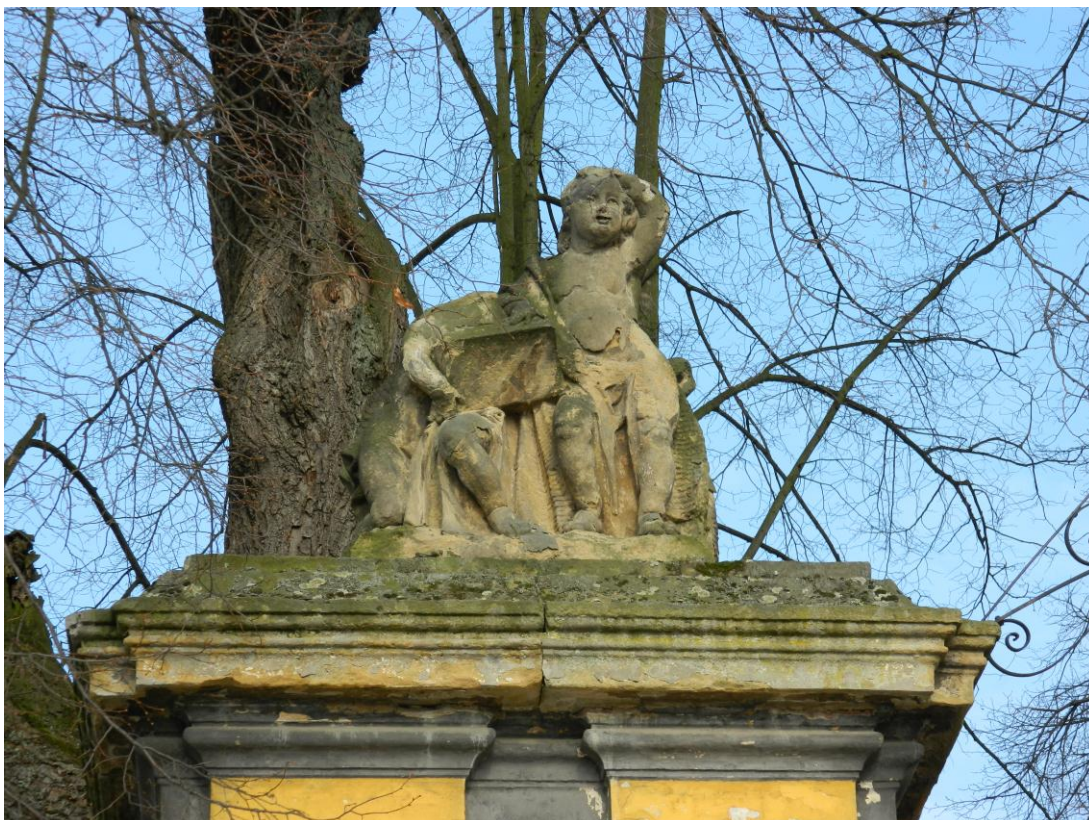
18. Skupina soch na zámecké ohradní zdi

19. Sousoší s putti na pilíři zámecké brány

20. Pravá strana sousoší s putti

21. Levá strana sousoší s putti

22. Sv. František Xaverský

23. Sv. Jakub Větší

24. Immaculata

25. Sv. Josef s Ježíškem

26. Sv. Ignác z Loyoly

27. Fragment ornamentální vázy

28. Ornamentální váza

29. Ornamentální váza

30. Ornamentální váza